

RADA MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI
Burmistrz Miasta Tomaszów Lubelski

Załącznik do Uchwały nr XVII / 171 / 2008
Rady Miasta Tomaszów Lubelski
z dnia 27.03.2008 roku

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY

MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

NA LATA 2008-2015

powiat tomaszowski (lubelski)

województwo lubelskie

Tomaszów Lubelski, marzec 2008 rok

Radni Rady Miasta Tomaszów Lubelski kadencja 2006-2010:

1. Marian Bolesław Łysiak - Przewodniczący Rady Miasta
  1. Mirosław Zbigniew Fus - Wiceprzewodniczący Rady Miasta
  2. Ryszard Książek - Wiceprzewodniczący Rady Miasta
  3. Maria Sendecka - Wiceprzewodnicząca Rady Miasta
  4. Maria Bałabuch
  5. Wiesław Jan Buczek
  6. Mirosław Robert Drzewosz
  7. Leszek Marek Galant
  8. Józef Andrzej Grabek
  9. Janina Iwanicka
  10. Barbara Janisławska
  11. Bolesław Jasiński
  12. Leszek Kleszczyński
  13. Romana Kłoczkowska
  14. Ryszard Koprowski
  15. Marcin Rechulicz
  16. Marek Piotr Szaluś
  17. Grazyna Śrutwa
  18. Mieczysław Świderek
  19. Zbigniew Krzysztof Kuczyński
  20. Andrzej Wiśniewski

Burmistrz Miasta Tomaszów Lubelski: mgr Ryszard Sobczuk

Zastępca Burmistrza Miasta Tomaszów Lubelski: mgr inż. Tadeusz Żółkiewski

Sekretarz Miasta Tomaszów Lubelski: Jan Zgardziński

Skarbnik Miasta Tomaszów Lubelski: Irena Krawczyk

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
Rozdział 1.	
Ogólna charakterystyka Miasta Tomaszów Lubelski	8
Rozdział 2.	
Cele rozwoju i kierunki działań realizacyjnych Miasta Tomaszów Lubelski.....	21
2.1. Strategiczne cele rozwoju	21
2.2. Cele operacyjne	22
2.3. Kierunki działań realizacyjnych	22
2.4. Powiązania z polityką regionalną.....	23
Rozdział 3	
Zasady i tryb opracowania Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Miasta Tomaszów Lubelski	25
3.1. Zasady opracowania WPI	25
3.2. Tryb opracowania WPI	27
Rozdział 4	
Analiza historyczna i scenariusze finansowania wydatków inwestycyjnych budżet Miasta Tomaszów Lubelski	29
Rozdział 5	
Zakres i cele programów i zadań inwestycyjnych realizowanych w ramach Wieloletniego Planu Inwestycyjnego	55
W załączeniu:	
Załącznik Nr 1 - Lista zadań inwestycyjnych przewidzianych do realizacji w Mieście Tomaszów Lubelski w latach 2007-2015	

WPROWADZENIE

Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI) Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015 jest programem gospodarczym, którego celem jest między innymi uporządkowanie procesu inwestycyjnego dla ważnych inwestycji miejskich w określonej perspektywie czasowej. Jest on jednym z podstawowych dokumentów zarządzania strategicznego jednostka samorządu terytorialnego, nowoczesnym oraz skutecznym instrumentem wdrażania planów rozwojowych oraz wdrażania programów zapisanych w Strategii Rozwoju Miasta. Wieloletni Plan Inwestycyjny ściśle powiązany z prognozą budżetu miasta na lata 2007-2018. W ten sposób WPI w sposób kompleksowy łączy wizję i kierunki rozwoju Tomaszowa Lubelskiego z wieloletnią polityką finansową oraz rozwojem przestrzennym i polityką inwestycyjną miasta. WPI identyfikuje i uszczegóławia inwestycje strategiczne zapisane w katalogu priorytetowych projektów inwestycyjnych Strategii Rozwoju Tomaszowa Lubelskiego, których realizacja ma istotne znaczenie dla pełnego osiągnięcia założonych celów strategicznych. Wypełnia również treścią, skonkretyzowane co do przedmiotu i czasu, zapisy Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Tomaszów Lubelski.

Władze samorządowe są odpowiedzialne za świadczenie szerokiego zakresu usług komunalnych oraz kształtowanie rozwoju miasta. Wieloletni Plan Inwestycyjny jest wyrazem dążenia do doskonalenia jakości planowania i skuteczności w osiąganiu założonych celów. Do podstawowych zadań władz miasta Tomaszów Lubelski należy tworzenie jak najlepszego środowiska życia mieszkańców zarówno w horyzoncie jednego roku kalendarzowego, jak i w dłuższej perspektywie. Przy takim podejściu, coroczne budżety miasta powinny być kolejnymi etapami w realizacji ustaleń długookresowych. Taki sposób postępowania jest zgodny z zasadą racjonalnego gospodarowania polegającą na „maksymalizacji efektów z wydatkowanych nakładów lub minimalizacji nakładów na uzyskanie założonych efektów”. Jest to także zgodne z zapisem art. 35 Ustawy o finansach publicznych, który stanowi, że „wydatki publiczne powinny być dokonywane w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, umożliwiającą terminową realizację zadań publicznych oraz w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań”. Ponadto, zgodnie z zapisami Konstytucji RP i innych ustaw oraz wymogami Unii Europejskiej, należy konsekwentnie wdrażać w życie zasadę zrównoważonego rozwoju, czyli „uznawać nadrzędność wymogów ekologicznych w stosunku do procesów rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowania przestrzeni miasta”. Innymi słowy, rozwój lokalny nie może dokonywać się „kosztem” środowiska przyrodniczego, a więc musi respektować oszczędną produkcję i konsumpcję oraz gospodarkę terenami, a także uwzględniać przyszłościowe konsekwencje ekologiczne podejmowanych

dzisiaj decyzji. Zachowanie istniejących zasobów ekologicznych oraz dobry stan czystości środowiska przyrodniczego jest jednym z podstawowych warunków podnoszenia jakości życia mieszkańców. Istotną sprawą jest także włączanie, w prace planistyczne i realizacyjne dotyczące dalszego rozwoju miasta (w tym inwestycji miejskich), jak najszerszego grona mieszkańców i reprezentantów społeczności lokalnej (organizacje pozarządowe) oraz lokalnych przedsiębiorców. Takie postępowanie jest zgodne z zasadą partycypacji społecznej, czyli „uspolecznienia procesu zarządzania rozwojem miasta”.

Tworzenie jak najlepszego środowiska życia mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego związane jest w dużej mierze z inwestycjami miasta w sferze infrastruktury technicznej i społecznej, mieszkalnictwa, zagospodarowania przestrzennego oraz ochrony środowiska przyrodniczego, dziedzictwa kulturowego, sportu i rekreacji. Podstawowym czynnikiem ograniczającym możliwości zaspokajania potrzeb w tych sferach jest ograniczoność środków finansowych będących w dyspozycji władz miasta. Stąd też jednym z warunków powodzenia realizacji programów WPI jest zachowanie racjonalności gospodarki budżetowej i polityki finansowej, tak w zakresie gromadzenia dochodów, jaki i wydatkowania środków, w tym zwłaszcza w zakresie wydatków bieżących.

Wydatki inwestycyjne budżetu miasta Tomaszów Lubelski nie mogą być planowane w horyzoncie jednego roku budżetowego, czy nawet jednej kadencji władz samorządowych. Powinny być one programowane w dłuższej perspektywie czasowej, zwłaszcza, że wiele z nich cechuje się długoletnim cyklem i wysokimi kosztami realizacji. Tylko taki sposób podejścia prowadzi do racjonalnego wydatkowania środków finansowych z budżetu na inwestycje, co umożliwi przy danych nakładach finansowych uzyskanie maksymalnego efektu społeczno-gospodarczego i ekologicznego w postaci coraz lepszego środowiska życia ludności i funkcjonowania podmiotów gospodarczych oraz stanu środowiska przyrodniczego.

W tej sytuacji niezbędne jest sformułowanie skoordynowanej strategii inwestycyjnej, której wyrazem jest niniejszy dokument pt. Wieloletni Plan Inwestycyjny Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015, jako merytorycznej podstawy do racjonalnego podejmowania decyzji, związanych z inicjowaniem i wdrażaniem w życie inwestycji komunalnych w cyklu wieloletnim. WPI ma charakter długookresowego programu określającego kierunki, dziedziny i priorytety inwestowania w mieście Tomaszów Lubelski. Ma on służyć:

- realizacji ustaleń strategii rozwoju i innych programów i planów rozwoju w części dotyczącej inwestycji miejskich,
- uporządkowania i zaplanowania procesów inwestycyjnych w cyklach wieloletnich,
- optymalizacji efektów wydatkowania funduszy publicznych na inwestycje,
- uspolecznienia procesu decyzyjnego dotyczącego kierunków, skali i tempa procesów inwestowania w mieście,
- ułatwienia pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, w tym z funduszy Unii Europejskiej na współfinansowanie inwestycji miejskich.

Wieloletni Plan Inwestycyjny Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015 jest wysokiej rangi deklaracją intencji władz lokalnych (ujętą w formie uchwały Rady Miasta Tomaszów Lubelski) dotyczącą kierunków i sposobów wydatkowania części środków budżetowych - wydatków inwestycyjnych. Stanowi zbiór wyselekcjonowanych przez Władze Miasta, ocenionych i zaakceptowanych do realizacji zadań inwestycyjnych w perspektywie 2015 roku. Jest ważnym źródłem informacji dla mieszkańców i podmiotów gospodarczych o planowanym zakresie, kosztach i terminach inwestycji. Z punktu widzenia organizacji pracy, WPI jest ważnym mechanizmem koordynacji działań poszczególnych referatów Urzędu Miasta i miejskich jednostek organizacyjnych, związane z przygotowaniem oraz przebiegiem procesu inwestycyjnego. Stanowi także argument w procesie ubiegania się o kredyty komercyjne w bankach, emisji obligacji komunalnych, a także podstawę do ubiegania się o środki pomocowe Unii Europejskiej na współfinansowanie projektów inwestycyjnych. Jest też dokumentem dającym możliwość negocjacji z prywatnymi inwestorami w sprawie zaangażowania ich kapitału w realizację konkretnych inwestycji komunalnych (są to tzw. przedsięwzięcia publiczno-prywatne - PPP).

Biorąc powyższe pod uwagę, niniejszy dokument pt. „Wieloletni Plan Inwestycyjny Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015” został przygotowany w oparciu o zasady: racjonalnego gospodarowania, zrównoważonego rozwoju i partycypacji społecznej. Stanowić on będzie merytoryczną podstawę do ubiegania się o dofinansowanie zapisanych w nim zadań inwestycyjnych ze środków pomocowych Unii Europejskiej. Dokument jest komplementarny i zgodny z dokumentami (przyjętymi stosownymi uchwałami Rady Miasta Tomaszów Lubelski) określającymi politykę rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego oraz ochrony środowiska przyrodniczego miasta. Jako taki powinien być rozpatrywany w odniesieniu do ustaleń przyjętych w:

- Strategii Rozwoju Miasta Tomaszów Lubelski,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Tomaszów Lubelski,
- Programami branżowymi przyjętymi przez władze Miasta Tomaszów Lubelski.

Ponadto, zapisy niniejszego dokumentu są zgodne z celami i priorytetami zawartymi w dokumentach wyższych szczebli, tj. z:

- Strategią Rozwoju Kraju na lata 2007-2015,
- Narodową Strategią Spójności (Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (dokument określa cele, priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych - EFRR, EFS i Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty Europejskiej na lata 2007-2013),
- Strategią rozwoju Województwa Lubelskiego do 2020 roku,
- Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego,
- Planem zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubelskiego,

- Strategią rozwoju Powiatu Tomaszowskiego.

Projekt niniejszego dokumentu pt. „Wieloletni Plan Inwestycyjny Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015” był przedmiotem szerokich konsultacji społecznych. Takie postępowanie było więc zgodne z zasadą partycypacji społecznej.

WPI jako ważny instrument zarządzania finansowego ułatwia podejmowanie optymalnych decyzji oraz sprawniejsze zarządzanie projektami inwestycyjnymi, szczególnie w kontekście spełnienia określonych wymogów Unii Europejskiej jako ważnego źródła współfinansowania. WPI to również wynik kompromisu prowadzącego do zapewnienia możliwie najwłaściwszych relacji pomiędzy oczekiwaniami, potrzebami mieszkańców, a możliwościami finansowymi Miasta.

ROZDZIAŁ 1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

Położenie, powierzchnia i ludność

Tomaszów Lubelski położony jest w południowo-wschodniej części Polski, w powiecie tomaszowskim (lubelskim) i województwie lubelskim. Miasto stanowi centrum administracyjne, gospodarcze, usługowe i kulturalne powiatu. Jest także ośrodkiem akademickim mającym dogodne warunki edukacyjnej współpracy transgranicznej. Powierzchnia Tomaszowa Lubelskiego to 13,33 km², a liczba mieszkańców ponad 20,2 tysiąca.

Tomaszów Lubelski usytuowany jest w odległości ok. 28 km od przejścia granicznego Hrebenne - Rawa Ruska. Bliskość przejścia granicznego została skutecznie wykorzystana dla rozwoju gospodarczego i kulturalnego regionu. W perspektywie miasto może pełnić rolę pośrednika w nawiązywaniu kontaktów gospodarczych Unii Europejskiej z Ukrainą.

Atutem miasta jest jego umiejscowienie na Roztoczu na wysokości 275m n.p.m. nad rzeką Sołokiją. Ten atrakcyjny turystycznie region przyciąga coraz więcej turystów. Tomaszów Lubelski jest ono stolicą Roztocza Środkowego, niestety obecnie nie wykorzystuje w pełni swojego położenia na atrakcyjnym turystycznie terenie.

Korzyści lokalizacji wynikają także z położenia miasta przy ważnej dla całego województwa trasie drogi krajowej Nr 17, stanowiącej transeuropejski szlak komunikacyjny w relacji Gdańsk-Warszawa-Lublin-Lwów-Kijów. Stanowi to element przyciągający inwestorów kierujących ofertę na wschód, ma także znaczenie w rozwoju turystyki krajowej i zagranicznej (bliskość Lwowa). Z Tomaszowa wiodą także drogi m.in. do Biłgoraja, Hrubieszowa, Suśca i Krasnobrodu. Najbliższa stacja kolejowa znajduje się w położonym w odległości 7 km od Tomaszowa Lubelskiego - Bełzcu.

Tomaszów Lubelski posiada stosunkowo dobrze rozwiniętą infrastrukturę. Władze miasta dążą do realizacji modelu strategicznego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego. Wyrazem tego jest opracowanie dokumentów strategicznych w postaci : Strategii rozwoju miasta, Wieloletniego Planu Inwestycyjnego (na lata 2008-2015r.) oraz Wieloletniego Planu Finansowego (na lata 2008-2018), umożliwiającego stałe badanie zdolności kredytowej i płynności finansowej miasta, a także tworzenie alternatywnych scenariuszy montażu finansowego inwestycji. Duża odległość od większych metropolii zmusza władze miasta do samodzielnego wyznaczania kierunków rozwoju.

Podsumowując można stwierdzić, że Tomaszów Lubelski należy do jednostek samorządowych o dużej atrakcyjności lokalizacyjnej dla funkcji mieszkaniowych, gospodarczych i rekreacyjno-wypoczynkowych. W dużym stopniu jest to wynikiem „renty położenia”, czyli niewielkiej odległości od granicy z Ukrainą oraz atrakcyjności turystycznej miasta. Wśród preferowanych kierunków inwestowania można wymienić:

- drogi, parkingi
- oświetlenie ulic
- oczyszczalnie ścieków
- wodociągi, kanalizacja
- budownictwo mieszkaniowe
- obiekty sportowo-rekreacyjne
- turystyka
- zagospodarowanie obiektów i terenów przemysłowych
- budowa obiektów przemysłowych
- renowacja i zagospodarowanie obiektów zabytkowych

Z uwagi na swoje atuty położenia, Tomaszów Lubelski był i jest atrakcyjnym miejscem do lokowania funkcji produkcyjnych, obrotu towarowego, zamieszkania i spędzania czasu wolnego przez osoby przyjezdne.

Miasto Tomaszów Lubelski wchodzi w skład powiatu tomaszowskiego (lubelskiego). Powierzchnia powiatu wynosi 1487,1 km² i zamieszkuje go ok. 89,2 tys. mieszkańców. Gęstość zaludnienia to 59,96 mieszkańca na 1 km². W skład powiatu wchodzi – oprócz miasta Tomaszów Lubelski - 5 gmin: gmina miejsko-wiejska: Tyszowce oraz miasta wiejskie: Bełżec, Jarczów, Krynice, Lubycza Królewska, Łaszczów, Rachanie, Susiec, Tarnawatka, Telatyn, Tomaszów Lubelski i Uhlówek. Ludności miasta Tomaszów Lubelski stanowi 22,6% ogółu populacji powiatu tomaszowskiego.

Środowisko przyrodnicze

Tomaszów Lubelski, stolica Roztocza Środkowego, stanowi ważne ogniwo przyrodnicze oraz centrum obsługi ruchu turystycznego powiatu tomaszowskiego i obszaru Roztocza. Największą atrakcją przyrodniczą i turystyczną miasta jest jego położenie na Roztoczu. Występujące w tym regionie bogactwo flory i fauny stawia to miejsce w rzędzie najatrakcyjniejszych regionów Polski. Flora regionu jest zróżnicowana w zależności od rzeźby, gleb i klimatu. Występują lasy liściaste lipowo-grabowe i bukowo-jodłowe (Roztocze Zachodnie), bory jodłowe (Roztocze Środkowe), bory sosnowe (Roztocze Środkowe i Południowe). Wśród walorów przyrodniczych można wymienić m.in.: buki, jodły, jawory, dęby, lipy szerokolistne; rzadką i chronioną roślinność, np. zanokcicę skalną, skrzyp zielony, parzydełko leśne czy wilczomlec miodolistny. Wielkie zasługi dla zachowania pierwotnej przyrody miało utworzenie w XVI w. zwierzyńca obok dzisiejszego miasta Zwierzyniec. Fauna obok pospolitych gatunków obejmuje rzadkie gryzonie, ptaki, płazy i gady. Wśród gatunków zwierząt występują: wąż eskulapa, popielica, gronostaj, pliszka górską, bocian czarny i wiele innych. W rejonie Tomaszowa Lubelskiego przebiega dział wodny pomiędzy Bugiem, Wieprzem i Sanem. Czyste rzeki przepływające przez tą krainę mają charakter górski, tworzą malownicze przełomy. Z kolei wewnętrzne partie Roztocza cechuje prawie zupełny brak wód powierzchniowych i głębokie zaleganie wód podziemnych.

Klimat posiada cechy kontynentalne, nasłonecznienie należy do najwyższych w kraju i sięga 50% dni w roku. Opady są obfite (ok. 700 mm rocznie), występują zazwyczaj w czerwcu i lipcu. W sierpniu obserwuje się największe nasłonecznienie. W strefie krawędziowej występują źródła szczelinowe o dużej wydajności i stałej temperaturze 9°C.

Różnorodność krajobrazowa i przyrodnicza Roztocza jest efektem położenia na styku kilku regionów fizjograficznych i obszarów geobotanicznych. Z uwagi na niepowtarzalne walory przyrodnicze regionu utworzono Roztoczański Park Narodowy, Parki Krajobrazowe oraz rezerваты (m.in. Sołokija czy Nad Tanwią, rezerwat modrzewia polskiego). Roztocze oddziela Wyżynę Lubelską i Wyżynę Wołyńską od Kotliny Sandomierskiej i Kotliny Naddniestrzańskiej.

W Tomaszowie Lubelskim nie występują surowce naturalne. Brak jest surowców energetycznych i kopalin szlachetnych. Miasto nie posiada zasobów surowcowych.

Ogólny stan środowiska przyrodniczego na terenie Tomaszowa Lubelskiego oceniany jest jako dobry. Daje to podstawę do planowania nowych obiektów i funkcji opartych o wykorzystanie jej potencjału przyrodniczego. Całość stanowi zwarty przestrzennie i funkcjonalnie układ przyrodniczy, którego zachowanie jest niezbędne dla utrzymania równowagi ekologicznej systemów ekologicznych w rejonie. W zakresie ochrony środowiska na terenie miasta obowiązują zasady prowadzenia polityki ekologicznej zgodnej z założeniami polityki krajowej, wojewódzkiej i lokalnej w oparciu o przyjęte zasady, obowiązujące ustawy i przepisy szczegółowe.

Opracowanie Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015 ma m.in. na celu ułatwienie ujednoczenia zasad zarządzania środowiskiem przyrodniczym na terenie Miasta, zgodnie ze standardami Unii Europejskiej. Ujęte w nim inwestycje w istotny sposób przyczynić mają się także do poprawy stanu środowiska i rozwiązania podstawowych problemów infrastrukturalnych, a w konsekwencji skutecznej realizacji zasady zrównoważonego rozwoju.

TURYSTYKA

Tomaszów Lubelski położony jest w rejonie atrakcyjnym pod względem turystycznym i rekreacyjnym. Perspektywiczne kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta tworzą ramy przestrzenne dla zrównoważonego rozwoju, w tym rozwoju usług turystyczno-rekreacyjnych. Atrakcyjność turystyczno-rekreacyjna Tomaszowa Lubelskiego wynika z położenia w rejonie Roztocza i posiadania obszarów o walorach przyrodniczo-turystycznych, a także lokalizacji w obszarze przygranicznym w stosunkowo bliskiej odległości od Lwowa. W rejonie miasta można organizować wędrowki piesze, wycieczki rowerowe oraz grzybobrania. Okolica posiada także warunki sprzyjające rozwojowi agroturystyki i rolnictwa ekologicznego.

Atutem Tomaszowa Lubelskiego jest jego przeszłość historyczna, sięgająca początku XVII wieku i lokalizacji miasta na prawie magdeburskim. W mieście znajdują się obiekty dziedzictwa kulturowego, podnoszące jego wartość turystyczną. Są to kościoły, kamienice, parki, a także piesze szlaki turystyczne zlokalizowane w lasach i osobliwości przyrody. Do najcenniejszych zabytków należy drewniany, zrębowy kościół pw. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny z 1727 roku, ufundowany przez VI ordynata Michała Zdzisława Zamoyskiego. Centralną część ołtarza głównego zajmuje słynący cudami obraz Matki Boskiej Szkaplerznej, koronowany w 1994 r. Tabernakulum w stylu rokokowym pochodzi prawdopodobnie z połowy XVIII wieku. We wnętrzu ołtarza jest trumna zdobiona rokokowym ornamentem, prawdopodobnie zawierająca szczątki św. Feliksa Męczennika. Na uwagę zasługuje również ambona z postaciami czterech ewangelistów, chrzcielnica z piaskowca, rokokowe stalle, barokowe konfesjonały i wiele innych drobniejszych elementów wyposażenia. Obok opisanego sanktuarium znajduje się drewniana dzwonnica wzniesiona w XVIII w. We wschodniej części rynku została wzniesiona przez władze rosyjskie murowana cerkiew prawosławna pw. św. Mikołaja Cudotwórcy z 1890 roku. Najcenniejsza ikona Matki Boskiej z Dzieciątkiem datowana jest na wiek XVII. Ciekawym przykładem rosyjskiej architektury drewnianej jest budynek tzw. „Czajni” z 1902 roku. Za najstarszy budynek mieszkalny uznaje się dom leżący w głębi ul. Lwowskiej (za budynkiem nr 69), prawdopodobnie wzniesiony jeszcze w XVII w. Jak głosi tradycja w domu tym gościł król Jan III Sobieski. Kamieniczki znajdujące się przy południowej pierzei rynku datowane są na przełom XIX/XX w.

Przez Tomaszów Lubelski przebiegają ważne szlaki turystyczne:

- walk partyzanckich (czarny) z Tomaszowa Lubelskiego do Bidaczowa(143 km),
- wolnościowy (czerwony) z Tomaszowa Lubelskiego do Hrebenego(42 km),
- historyczny (zielony) z Tomaszowa Lubelskiego do Turkowic (69 km).

W okolicach wsi Justynówka znajduje się wzniesienie „Biała Góra”(349 m n.p.m.). Jest to doskonały punkt widokowy, z którego rozciąga się panorama okolicy. W okresie zimowym funkcjonuje tu wyciąg narciarski, przyciągający rzesze amatorów białego szaleństwa. Również w samym mieście znajdują się pomniki przyrody oraz połacie lasu. Atrakcją stanowi również Siwa Dolina, niezwykle urokliwe miejsce położone w zachodniej części miasta. Jest to zalesiony kompleks wykorzystywany w celach sportowych i rekreacyjnych.

Zasoby przyrodnicze powinny stać się bodźcem do rozwoju turystyki. Środowisko przyrodnicze może odegrać dużą rolę w rozwoju funkcji turystycznych całego powiatu tomaszowskiego, a tym samym przyczynić się do stworzenia centrum obsługi ruchu turystycznego. Szansą na rozwój turystyki jest promocja Tomaszowa Lubelskiego jako jednego z atrakcyjnych miejsc na Roztoczu i stworzenie wspólnej oferty turystycznej głównych ośrodków tego regionu. Ponadto planowane w Tomaszowie Lubelskim na najbliższe lata inwestycje na czele z odnową i rewitalizacją Tomaszowskiej Starówki

i odbudową zabytkowych hal targowych będących wizytówką Tomaszowa Lubelskiego w znaczącym stopniu powinno poprawić ofertę turystyczna miasta.

Układ komunikacyjny

Powiązania komunikacyjne Miasta Tomaszów Lubelski są korzystne. Sieć dróg przebiegających przez jego teren jest dość gęsta. Na układ drogowy miasta składają się drogi: miejskie - 46,17km; powiatowe - 22,92km; wojewódzkie -2,46 km i krajowe -4,45km.

Podstawowym elementem układu komunikacyjnego miasta Tomaszów Lubelski jest sieć dróg miejskich, którymi administruje Miejski Zarząd Dróg. Łączna ich długość wynosi 46,2 km, z czego drogi o nawierzchni: bitumicznej – to 32,32 km; betonowej – .0,78km; z kostki – 3,1 km; gruntowej, wzmocnionej żwirem, żuzłem – 1,2 km; a gruntowe naturalne – 8,6 km.

Układ dróg na terenie miasta jest ukształtowany prawidłowo, lecz wymaga częstych remontów. Ważnym elementem strategii jest budowa obwodnicy miasta, aby ruch nie był kierowany przez środek zabytkowej części miasta.

Z punktu widzenia potrzeb inwestycyjnych miasta można zidentyfikować następujące problemy:

- brak obwodnicy miasta
- ruchliwe rondo w centrum
- niezadawalający stan większości dróg miejskich
- brak miejsc parkingowych
- braki w oświetleniu ulic.

Przez Miasto Tomaszów Lubelski nie przebiega bezpośrednio węzeł kolejowy. Najbliższa większa stacja kolejowa znajduje się w miejscowości Belżec oddalona jest o około 7 km od Tomaszowa Lubelskiego.

Zaopatrzenie w wodę

W Tomaszowie Lubelskim funkcjonuje system zbiorczego zaopatrzenia w wodę, źródłem zaopatrzenia mieszkańców w wodę są ujęcia wody ze studni głębinowych. Poza zorganizowanymi źródłami zaopatrzenia w wodę na terenie miasta funkcjonują studnie kopalne, które jednak nie zapewniają wymaganej jakości wody do picia, ze względu na występujący często brak izolacji od wód powierzchniowych i ścieków gospodarczych. Sieć wodociągowa w mieście jest dobrze rozwinięta. Stan techniczny sieci jest zróżnicowany, od odcinków przedwojennych w złym stanie technicznym do wybudowanych współcześnie według najnowszych technologii, których stan jest bardzo dobry. Ogółem na terenie miasta znajduje się 55,1 km sieci wodociągowej, do której podłączonych jest 2.656 budynków. Z sieci wodociągowej korzystają 19.134 osoby.

Kanalizacja i oczyszczanie ścieków

Na terenie Miasta Tomaszów Lubelski znajduje się zwarta sieć kanalizacji sanitarnej – stopień skanalizowania Miasta wynosi obecnie ok. 60%. System kanalizacji sanitarnej jest dość dobrze rozwinięty. Podstawowymi problemami występującymi na terenie miasta jest niedostateczne uporządkowanie gospodarki ściekowej w dorzeczu rzeki Sołokiji stanowiącej dopływ rzeki Bug, a zarazem niedostateczna ochrona wód podziemnych i powierzchniowych w północnej części miasta Tomaszów Lubelski. Obecnie wykonano I etap kanalizacji dla północnej części miasta. Etap II i III z przyłączami miasto zamierza wykonać w latach 2008-2009. Realizacja przedsięwzięcia ma na celu stworzenie warunków do odbioru i odprowadzenia do czyszczenia ścieków w ilości 1494m³/d. Ogółem na terenie miasta znajduje się 44,9km sieci kanalizacyjnych, z której korzysta 16.375 mieszkańców miasta.

Tomaszów Lubelski posiada zmodernizowaną oczyszczalnię ścieków, będącą własnością i w eksploatacji Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Tomaszowie Lubelskim (100% udziałów Miasta Tomaszów Lub). Przepustowość oczyszczalni wynosi Q_{sr.d.proj.}=6300m³/d, (RLM-63.500). Ścieki pochodzą z zagospodarowanych terenów budownictwa mieszkaniowego terenów miasta Tomaszów Lubelski, a w dalszej perspektywie z pobliskiej wsi Rogóźno oraz rozwijających się terenów mieszkaniowych i usługowo-przemysłowych. Oczyszczalnia poddaje obróbce mechanicznej, biologicznej ze wspomaganie chemicznym 100% odprowadzanych miejskich ścieków.

Gospodarka odpadami

Na terenie Tomaszowa Lubelskiego mieszkańcy mają podpisane indywidualne umowy na wywóz nieczystości z prywatnymi firmami. Na obszarze miasta nie ma wysypiska śmieci ani zakładu segregacji i utylizacji odpadów stałych. Celem nadrzędnym polityki w zakresie gospodarowania odpadami na obszarze całego województwa lubelskiego jest zapobieganie powstawaniu odpadów, przy rozwiązywaniu problemu odpadów „u źródła”, odzyskiwanie surowców i ponowne wykorzystanie surowców wtórnych oraz bezpieczne dla środowiska końcowe unieszkodliwianie odpadów nie wykorzystanych w inny sposób. Miasto Tomaszów Lubelski posiada Plan Gospodarki Odpadami na lata 2007-2014 . Przedstawiono w nim aktualny stan gospodarki odpadami w mieście i określa priorytetowe działania z zakresu gospodarki odpadami.

Elektroenergetyka

Przez teren Miasta Tomaszów Lubelski przebiega tranzytowo linia elektroenergetyczna najwyższych napięć - 110 kV, należąca do krajowego systemu przesyłowego. Sieć zasilą dwie stacje GPZ 110/15kV z których wyprowadzone jest zasilanie terenów miasta liniami 15kV.

Wzdłuż trasy linii występują strefy ochronne, w których nie powinna być lokalizowana zabudowa przeznaczona do stałego pobytu człowieka (z uwagi na możliwość szkodliwego oddziaływania pola elektromagnetycznego), jak też nie powinny być lokalizowane, ze względów technicznych, budynki z materiałami łatwopalnymi, urządzenia zraszające, parkingi pojazdów z zapłonem iskrowym. Źródłem zasilania w energię elektryczną odbiorców w Mieście są stacje 15/0,4 kV.

Zaopatrzenie w gaz sieciowy

Miasto Tomaszów Lubelski nie posiada źródeł zasilania gazu ziemnego na własnym terenie. Gaz jest dostarczany przesyłowo. Długość czynnej sieci gazowej wynosi 70,1 km, Liczba przyłączy do budynków wynosi 3.003 sztuki, a z sieci korzysta 17.209 mieszkańców miasta.

Ciepłownictwo

W Tomaszowie Lubelskim nie ma zbiorczej sieci ciepłowniczej. Krótkie odcinki sieci ciepłowniczych występują wyłącznie na osiedlach domów wielorodzinnych. Gospodarstwa domowe korzystają z własnych systemów grzewczych. Są to piece centralnego ogrzewania na gaz oraz paliwa stałe tj. węgiel i koks. Budynki ogrzewane są także poprzez kotłownie lokalne. Występują krótkie odcinki sieci ciepłowniczych na osiedlach domów wielorodzinnych.

Telekomunikacja

Przez miasto przebiegają 2 magistrale telekomunikacyjne światłowodowe, które włączone są do nowoczesnego krajowego systemu łączności przewodowej. Sieć telekomunikacyjna wraz z nowoczesną centralą cyfrową istnieje na terenie całego miasta i jest sukcesywnie rozbudowywana.

Mieszkalnictwo

Na terenie Tomaszowa Lubelskiego występują dwa typy zabudowy:

- różnorodne formy zabudowy jednorodzinnej, także w zorganizowanych osiedlach mieszkalnych,
- skupiska zabudowy wielorodzinnej związane z dotychczasowymi spółdzielniami mieszkaniowych i dawnymi osiedlami komunalnymi (aktualnie wspólnoty mieszkaniowe).

W mieście znajdują się 3842 budynki mieszkalne, w tym 104 budynki wielorodzinne (6669 mieszkań). Dominuje zabudowa jednorodzinna. W 2007 r. oddano do użytkowania 14 nowych budynków jednorodzinnych.

Miasto Tomaszów Lubelski dysponuje 355 mieszkaniami komunalnymi, w których 21 lokali to lokale socjalne.

Gospodarka lokalna

Uwzględniając lokalizację i funkcje spełniane przez Tomaszów Lubelski, można stwierdzić, że miasto posiada potencjalne warunki do przyspieszonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Zmiany w gospodarce spowodowały, że zmienił się nieco profil produkcyjny zakładów: obok przemysłu rolno-spożywczego, którego rozwój jest uwarunkowany tradycjami i bogatym zapleczem rolniczym, rozwijają się w Tomaszowie Lubelskim nowe gałęzie przemysłu, np. poligraficznego, budowlanego. Na miejsce przedsiębiorstw państwowych i spółdzielczych pojawiły się firmy prywatne. Dużym problemem sygnalizowanym przez coraz większą część tomaszowskich przedsiębiorców jest brak chętnych do pracy powodowany migracją zarobkową i dużymi wymaganiami płacowymi.

Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Tomaszowa Lubelskiego stale rośnie. Wg danych statystycznych GUS w dniu 31 grudnia 2006r. w mieście zarejestrowane były 3003 podmioty gospodarki narodowej (w 2001r. takich podmiotów było 2.782). Zdecydowaną większość z nich stanowią jednostki prywatne – 97%, 2489 podmiotów stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W mieście funkcjonowało 91 spółek prawa handlowego, 6 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, 17 spółdzielni oraz 2.489 podmiotów jednoosobowej działalności gospodarczej. Generalnie można stwierdzić, że miejsce dużych przedsiębiorstw zajmują w coraz większym stopniu małe firmy, głównie usługowe.

W układzie branżowym dominują podmioty zajmujące się handlem i naprawami (43%), a następnie obsługą firm, nieruchomości i nauki, przemysł i budownictwo. Notowana jest także wysoka aktywność firm usług transportowych, obsługujących głównie branżę przemysłową. Warto zwrócić także uwagę na rozwój usług finansowych w mieście. Przejawem znaczenia tego sektora może być powstanie na terenie miasta aż 7 oddziałów banków, co z jednej strony stanowi uznanie siły nabywczej mieszkańców, z drugiej zapewnia właściwą obsługę podmiotów gospodarczych i potencjalnych inwestycji.

Istotny wpływ na gospodarkę Tomaszowa Lubelskiego ma bliskie sąsiedztwo granicy państwa i działanie Oddziału Urzędu Celnego w Zamościu przy którym rozwinęły się i sprawnie funkcjonują składy celne.

W mieście następuje także rozwój usług społecznych. Ważną gałęzią jest ochrona zdrowia, w której obok publicznych podmiotów powstają prywatne gabinety i przychodnie lekarskie. Niewystarczająca jest natomiast liczba podmiotów branży hotelarskiej i gastronomicznej. Czynnikiem miastotwórczym jest rozwój funkcji nauki – w Tomaszowie Lubelskim funkcjonuje filia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, pozytywnie oddziałująca na lokalny rynek pracy młodych ludzi.

Tomaszów Lubelski należy do miast o bardzo wysokiej aktywności gospodarczej mierzonej wskaźnikiem liczby podmiotów gospodarczych na 10.000 mieszkańców. Dla Tomaszowa wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 1501 i jest wyższy od notowanego w innych miastach regionu (np. Zamość 1153, Biłgoraj – 1069; Krasnystaw – 795). W porównaniu z 2000r. poziom omawianego wskaźnika wzrósł z 1354 do 1501. Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że skłonność do podejmowania działalności gospodarczej przez mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego jest duża, najwyższa w wśród miast południowo - wschodniej Lubelszczyzny.

Do najważniejszych firm na terenie Tomaszowa Lubelskiego zaliczyć można: „Sławex” firma Z.Sławiński; „Roztocze” ZUP Rak; Firma handlowo-Usługowa „ MIXOR” produkcja i sprzedaż pokryć dachowych; Zakład Przetwórstwa Mięsnego Sp.j.H.Wrębiak i M.Witkowski; PHU „RAKOPOL” Kamieniarstwo Jerzy Rak; „Stan-Rom” Sp.j. PW S.Sośnicki, R.Korzeniowski; SVZ Poland Sp.z o o; P.U-H.„Motozbyt” Sp. z o o; ”Nekopol” FHU K.Neć; „Roztocze” M.M.T Szaluś S.j.; Spółdzielnia Inwalidów „TOMSPIN”; Tomaszowska Spółdzielnia Mleczarska; „Leszek i Agata” L.Kapka

Podsumowując można stwierdzić, że przedstawione dane statystyczne wskazują na duży potencjał rozwojowy miasta.

Rynek pracy i bezrobocie

Liczba osób zatrudnionych na terenie Tomaszowa Lubelskiego w 2006r. wynosiła 5.925 osób, w tym 3.114 mężczyzn i 2.811 kobiet. Większość osób zatrudniona była w sektorze publicznym. Począwszy od 2001r. ma miejsce stały przyrost miejsc pracy, zwłaszcza w sektorze prywatnym. Świadczy to o rozwoju gospodarki Tomaszowa Lubelskiego.

W 2006 roku na terenie Tomaszowa Lubelskiego zarejestrowanych było 1524 bezrobotnych, w tym 790 kobiet. W porównaniu z 2001 r. (1921 osób) nastąpił znaczny spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Bezrobocie długotrwałe dotyka przede wszystkim osoby nie posiadające żadnego wykształcenia lub wykształcenie gimnazjalne oraz niższe. Zdecydowanie najliczniejszą grupę osób długotrwałe bezrobotnych stanowią osoby cechujące się niewielkim doświadczeniem zawodowym - do 1 roku - bądź też jego brakiem. Równie poważnym jak bezrobocie problemem są niskie zarobki oferowane na lokalnym rynku. Niskie płace obok trudności w znalezieniu miejsc pracy to główne powody migracji ludności Tomaszowa Lubelskiego.

Edukacja

Miasto Tomaszów Lubelski jest organem prowadzącym trzy przedszkola (do których w roku szkolnym 2006/07 uczęszczało 566 dzieci), dwie szkoły podstawowe i dwie placówki gimnazjalne. Do podstawówek uczęszcza 1536 dzieci, a do gimnazjów 1232 uczniów. Miasto utrzymując szkoły finansuje także działalność kół przedmiotowych i kół zainteresowań dla uczniów uzdolnionych, zajęcia wyrównawcze dla dzieci z kl. I-III mających trudności

w nauce, gimnastykę korekcyjno-kompensacyjną dla dzieci z wadami postawy. Na terenie miasta zlokalizowanych jest ponadto pięć szkół ponadgimnazjalnych, Państwowa Szkoła Muzyczna I Stopnia, policealne Medyczne Studium Zawodowe, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy i Warsztaty Terapii Zajęciowej.

Zgodnie z zapisami strategii rozwoju miasta dla zapewnienia właściwych warunków i nowoczesnych form nauczania (np. tworzenia pracowni komputerowych, nauki języków obcych), należy dążyć do takiej rozbudowy bazy szkolnej, aby nauka odbywała się w czasie jednej zmiany. We wszystkich szkołach istnieje potrzeba stworzenia właściwych warunków do nauczania wychowania fizycznego, a więc remontu, rozbudowy, budowy obiektów sportowych.

Duże znaczenie dla miasta ma zlokalizowanie na jego terenie Wydziału Zamiejscowego Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL. Funkcjonuje tu biblioteka i czytelnia. Wydział dysponuje też akademikiem, w którym może zamieszkać ok. 200 studentów.

Na wszystkich poziomach nauczania: przedszkolnym, podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym w placówkach oświatowych na terenie Tomaszowa Lubelskiego uczą się nie tylko dzieci z terenu miasta, ale również z okolicznych gmin.

Opieka zdrowotna i socjalna

Opieka zdrowotna oferowana mieszkańcom Tomaszowa Lubelskiego opiera się na kilku podstawowych działach:

- podstawowa opieka zdrowotna,
- specjalistyczna ambulatoryjna opieka zdrowotna,
- lecznictwo zamknięte,
- pomoc doraźna,
- stomatologia.

Świadczenie usług podstawowej opieki zdrowotnej na terenie Miasta Tomaszów Lubelski ma miejsce zarówno przez publiczne jak i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej. Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Tomaszowie Lubelskim posiada następujące oddziały szpitalne - ambulatorium ogólne, działy – anestezjologii, chemioterapii, pomocy doraźnej i przyjęć, ośrodek rehabilitacji dziennej, gabinet chirurgii stomatologicznej, oddział chirurgii ogólnej i urazowej z pododdziałem dziecięcym; oddziały - ginekologiczno-położniczy, gruźlicy i chorób płuc, chorób wewnętrznych, otolaryngologiczny, neurologiczny, noworodkowy, neonatologiczny, obserwacyjno-zakaźny, medycyny paliatywnej, reumatologiczny, pediatryczny i chorób wewnętrznych. Ponadto w obrębie SPZOZ działają poradnie specjalistyczne, poradnie konsultacyjne.

Na terenie miasta funkcjonują także niepubliczne zakłady podstawowej opieki zdrowotnej. Jest wśród nich siedem przychodni i poradni specjalistycznych.

W mieście działa również Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Lubelskim, który zajmuje się udzielaniem pomocy finansowej, rzeczowej i usługowej potrzebującym, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej. Najczęstszym powodem korzystania z różnych form pomocy społecznej w Tomaszowie jest bezrobocie. Inne przyczyny korzystania z pomocy społecznej to bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, długotrwała choroba i niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa oraz alkoholizm. Wśród problemów w rodzinach podopiecznych ośrodków pomocy społecznej najczęstszymi przyczynami były także: ubóstwo, alkoholizm, wielodzietność. Na terenie miasta do grup szczególnego ryzyka należą osoby i rodziny z następującymi problemami: uzależnienie od używek – przede wszystkim od alkoholu, ubóstwo spowodowane długotrwałym bezrobociem, przemoc w rodzinie (fizyczna i psychiczna), konflikt z prawem młodocianych i dorosłych, resocjalizacja osób powracających z zakładów karnych, problemy mieszkaniowe najuboższych (w tym bezdomnych). W najtrudniejszej sytuacji znajdują się rodziny niepełne i wielodzietne, poszerza się sfera niedostatku i ubóstwa zwiększając prawdopodobieństwo pojawiania się w rodzinach różnych dysfunkcji. Pogłębia się problem nieprzystosowania społecznego dzieci i młodzieży. Bardzo istotnym jest motywowanie osób i rodzin do zmiany ich dotychczasowego stylu życia.

Upowszechnianie kultury

Na terenie Miasta Tomaszów Lubelski, instytucją odpowiedzialną za upowszechnianie kultury jest Tomaszowski Dom Kultury. Organizuje on dla mieszkańców imprezy lokalne, wyjazdy do kina i teatru, jednodniowe wycieczki, wieczory poezji oraz wernisaże. Dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym odbywają się stałe zajęcia w ramach kół plastycznych, muzycznych, teatralnych i recytatorskich. Wśród funkcjonujących obiektów upowszechniania kultury można wymienić: dwie biblioteki – dysponujące 73,3 tys woluminy oraz Muzeum Regionalne. W Tomaszowskim Domu Kultury funkcjonuje kino, prezentujące polską i zagraniczną twórczość filmową. Infrastruktura kultury w mieście nie jest dostatecznie rozwinięta. Modernizacji wymaga budynek biblioteki – głównie w zakresie instalacji i termomodernizacji. Muszla koncertowa znajdująca się w mieście wymaga modernizacji i przebudowy. Poprawy stanu infrastruktury kultury upatruje się w pozyskaniu w nowym okresie programowania UE, funduszy na budowę i modernizację obiektów. Ważną inwestycją będzie planowana odbudowa zabytkowych hal targowych, w których władze miasta zamierzają utworzyć przestrzeń do różnorodnej działalności kulturalnej.

Sport

Koordinacją działań w zakresie kultury fizycznej i sportu zajmuje się OSiR „Tomasovia”, który dzięki dobrze rozbudowanej bazie sportowo - rekreacyjnej, zapewnia możliwość organizacji wielu zawodów sportowych. Miasto Tomaszów Lubelski posiada piękny obiekt sportowy obejmujący halę sportową, dwa boiska piłkarskie, korty tenisowe, tor do jazdy na łyżworolkach, siłownię i saunę oraz hotel ze stołówką i kawiarnią. Za stadionem znajdują się trasy biegowe, spacerowe i rowerowe. Zimą można tu uprawiać narciarstwo biegowe i zjazdowe oraz organizować kuligi. OSiR „Tomasovia” dzięki dobrze rozbudowanej bazie sportowo - rekreacyjnej, zapewnia możliwość organizacji wielu zawodów sportowych. Ośrodek prowadzi sekcje: piłki nożnej, piłki siatkowej dziewcząt i lekkoatletyczną oraz tenis stołowy. Pod opieką ośrodka funkcjonuje także orczykowy wyciąg narciarski na pobliskiej Białej Górze o długości zjazdu 400 m, przy różnicy wzniesień 70 m.

Budynki OSiR wymagają modernizacji, planowana jest także dobudowa skrzydła budynku. Planowana jest rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej poprzez budowę toru wrotkarskiego do jazdy szybkie i rozbudowę tras narciarstwa biegowego z wykonaniem systemu naśnieżania. W mieście nie ma krytej pływalni.

Doskonałą bazę do uprawiania sportu posiada również Zespół Szkół nr 1. Na terenie szkoły mieści się nowoczesna hala sportowa z płytą o powierzchni 1080 m², boiska do piłki nożnej i ręcznej, bieżnia i strzelnica sportowa.

Identyfikacja problemów rozwojowych

Największym problemem Tomaszowa Lubelskiego jest, mimo wyraźnej poprawy w tym względzie w ostatnich latach, nadal niewystarczający w stosunku do potrzeb rozwój urządzeń infrastruktury technicznej.

Potrzeby infrastrukturalne znacznie przekraczają możliwości finansowe budżetu miasta, dlatego też konieczne będzie ubieganie się o środki zewnętrzne, w tym z funduszy pomocowych Unii Europejskiej. Do głównych problemów infrastrukturalnych miasta zaliczyć należy:

- brak obwodnicy – przecinająca miasto droga krajowa powoduje zanieczyszczenie i wpływa na niską jakość powietrza. Ruch tranzytowy powoduje narażenie mieszkańców na zagrożenia bezpieczeństwa i ponadnormatywny hałas,
- brak bezkolizyjnych przejazdów i przejść dla pieszych przez drogę krajową Nr 17, ruchliwe rondo w centralnej części miasta obniża walory turystyczne miasta.
- niewystarczająco rozwinięty system odprowadzania i oczyszczania ścieków sanitarnych oraz niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacji deszczowej w obszarach zwartej zabudowy mieszkaniowej,
- niezadawalający stan techniczny oraz liczba dróg i chodników miejskich, braki w oświetleniu ulicznym,
- niedostateczna liczba miejsc parkingowych w centrum Tomaszowa Lubelskiego,

- brak ścieżek rowerowych umożliwiających bezkolizyjne poruszanie się na rowerach zarówno mieszkańcom, jak i turystom,

Z kolei, do najważniejszych negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej miasta Tomaszów Lubelski należą m.in.:

- konieczność godzenia, często sprzecznych interesów pomiędzy dalszym rozwojem gospodarczym a wymogami ochrony cennych walorów i zasobów środowiska przyrodniczego,
- rozmiary rejestrowanego bezrobocia, niedostateczna liczba miejsc pracy w stosunku do lokalnych zasobów pracy,
- zmniejszająca się z roku na rok liczba osób w wieku przedprodukcyjnym,
- niska innowacyjność i niedostateczny rozwój sektorów zaawansowanych technologii,
- relatywnie niski udział zainwestowanego kapitału zagranicznego,
- brak hoteli o wysokim standardzie oraz obiektów wypoczynku sobotnio-niedzielnego

Do najważniejszych problemów Miasta Tomaszów Lubelski związanych ze sferą społeczną możemy zaliczyć:

- niedostatek miejsc w przedszkolach,
- brak dostatecznej liczby komunalnych mieszkań socjalnych,
- brak dostatecznej opieki lekarskiej w szkołach szczególnie ze strony lekarzy stomatologów,
- mała liczba ogólnodostępnych obiektów sportu i rekreacji oraz placów zabaw dla dzieci. Jednym z podstawowych zadań jest zwiększenie dostępności sportowej i rekreacyjnej dla mieszkańców miasta, z uwzględnieniem osób niepełnosprawnych,
- zły stan techniczny większości obiektów kulturowych i brak inwestorów dla atrakcyjnego zabudowania części obiektów zabytkowych położonych na terenie miasta. Pilną potrzebą jest modernizacja techniczna i rozbudowa placówek kultury,
- wzrost liczby osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej - z roku na rok wzrasta wysokość świadczeń socjalnych zarówno w przeliczeniu na 1 mieszkańca miasta, jak i na 1 zasiłkobiorcę.

ROZDZIAŁ 2

CELE ROZWOJU I KIERUNKI DZIAŁAŃ REALIZACYJNYCH MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

2.1. STRATEGICZNE CELE ROZWOJU

Strategiczne cele rozwoju Miasta Tomaszów Lubelski zostały sformułowane w dwóch dokumentach, a mianowicie: Strategii Rozwoju Lokalnego dla Miasta Tomaszów Lubelski (uchwała Nr XVII/170/2008 Rady Miasta Tomaszów Lubelski z dnia 27 marca 2008r.) oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Tomaszów Lubelski (uchwała Nr XVIII/130/2000 Rady Miejskiej w Tomaszowie Lubelskim z dnia 28 stycznia 2000r.).

Sformułowane w obu tych dokumentach cele rozwoju wskazują na konieczność tworzenia podstaw do zrównoważonego, trwałego i wielofunkcyjnego rozwoju Miasta Tomaszów Lubelski. Działania realizacyjne koncentrują się na:

- tworzeniu jak najlepszych warunków dla dalszego rozwoju istniejących, jak i lokalizowania się nowych podmiotów gospodarczych, a także wspierania rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowych – efekt działań: trwały rozwój gospodarczy miasta, umożliwiający zmniejszanie się rozmiarów bezrobocia, aktywizacja zawodowa oraz wzrost zamożności mieszkańców i dochodów budżetu miasta,
- stałym wzroście poziomu zaspokojenia potrzeb społecznych (oświata, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, kultura i sztuka, sport i rekreacja, bezpieczeństwo publiczne) – efekt działań: wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców miasta,
- likwidacji niedoborów w zakresie infrastruktury służącej ochronie środowiska przyrodniczego i osiągnięcia europejskich standardów w zakresie jego ochrony (norm zawartych w Dyrektywach Unii Europejskiej) – efekt działań: zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańcom Miasta,

Stąd też, Władze Miasta Tomaszów Lubelski konsekwentnie dążą do tego, aby Miasto stawało się w coraz większym stopniu:

Miastem atrakcyjną do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej, a także spędzania czasu wolnego przez przyjezdnych (turystyka, rekreacja i wypoczynek).
Miastem zapewniającą jak najlepszą jakość świadczonych usług społecznych (edukacja, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, kultura i sztuka, sport i rekreacja) oraz troszczącą się o jak najlepszy stan bezpieczeństwa i porządku publicznego.
Miastem posiadającą sprawne powiązania z siecią drogową i transportem publicznym z otoczeniem, a także zmodernizowany wewnętrzny układ drogowy wraz z urządzeniami zapewniającymi maksymalne bezpieczeństwo pieszych, rowerzystów i kierowców.
Miastem prowadzącą aktywną promocję swych walorów, aktywnie współpracującą z władzami powiatu i sąsiednich gmin wchodzących w jego skład oraz władzami

samorządowymi województwa lubelskiego przy rozwiązywaniu wspólnych problemów dla dobra i pomyślności mieszkańców i wzrostu jej rangi w otoczeniu.

Generalnym celem kierunkowym rozwoju, wynikającym z misji zapisanej w strategii rozwoju, jest:

POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW TOMASZOWA LUBELSKIEGO POPURZEZ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY I PRZESTRZENNY ROZWÓJ MIASTA

Ten cel przekłada się na cztery cele strategiczne, a mianowicie:

• Tomaszów Lubelski miastem wysokiego poziomu życia mieszkańców
• Tomaszów Lubelski – miastem stabilnej gospodarki
• Tomaszów Lubelski – miastem przyjaznym dla środowiska
• Tomaszów Lubelski – miastem planowego rozwoju przestrzennego

2.2. CELE OPERACYJNE

Sformułowane powyżej strategiczne cele rozwoju Miasta Tomaszów Lubelski wyznaczają główne kierunki jej dalszego rozwoju. Ich uszczegółowieniem są cele operacyjne:

- Stwarzanie warunków dla dynamicznego rozwoju działających jednostek gospodarczych i przyciągnięcie kapitału zewnętrznego,
- Rozwój infrastruktury technicznej,
- Poprawa warunków bytowych ludności,
- Ochrona przyrody i wykorzystanie walorów przyrodniczych, rekreacyjnych miasta dla potrzeb jej rozwoju,
- Poprawa ładu przestrzennego i estetyki miasta,
- Budowa miejskiego systemu transportowego i powiązania go z układem zewnętrznym,
- Zwiększenie zasobów gruntów komunalnych,
- Kształtowanie i rehabilitacja przestrzeni publicznych (zagospodarowanie Rynku w Tomaszowie Lubelskim, rozbudowa obiektów sportowych i rekreacyjno-wypoczynkowych),
- Udostępnienie terenów dla lokalizacji inwestycji strategicznych w sferze działalności gospodarczej i mieszkalnictwa.

2.3. KIERUNKI DZIAŁAŃ REALIZACYJNYCH

Z przyjętych strategicznych i operacyjnych celów rozwoju miasta wynika, że deklarowaną intencją Władz Miasta Tomaszów Lubelski jest konsekwentne dążenie do tego, aby stawało

się w coraz większym stopniu Miastem przedsiębiorczym, nowoczesnym i zamożnym oraz bezpiecznym, a także potrafiącym sprostać wymogom integracji Polski z Unią Europejską.

Do priorytetów realizacyjnych, w tym inwestycyjnych zaliczono przede wszystkim te zadania, których realizacja sprzyjać będzie:

➤ Ochronie środowiska przyrodniczego poprzez likwidację niedoborów w zakresie sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i oczyszczania ścieków oraz racjonalną gospodarkę odpadami stałymi.
➤ Trwałemu i dynamicznemu rozwojowi gospodarczemu, rozwojowi funkcji osadniczej i rekreacyjno-wypoczynkowej (zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju).
➤ Poprawie powiązań transportowych miasta z otoczeniem, budowie obwodnicy drogowej miasta oraz rozbudowie i modernizacji wewnętrznego układu drogowego wraz z chodnikami, oświetleniem ulicznym, ścieżkami rowerowymi, a także poprawie bezpieczeństwa ruchu drogowego (ronda, sygnalizacja świetlna, oznakowane przejścia dla pieszych, itp.).
➤ Poprawie standardu świadczonych usług społecznych w sferze usług społecznych (oświata i wychowanie, opieka społeczna i ochrona zdrowia, kultura, sport i rekreacja).

2.4. Powiązania z polityką regionalną

W Strategii Rozwoju Miasta Tomaszów Lubelski wykazano powiązania polityki miasta z polityką realizowaną przez władze województwa lubelskiego. W znacznym stopniu dotyczą one realizacji zadań inwestycyjnych.

Większość działań przewidzianych do realizacji w Strategii Rozwoju Lokalnego i Wieloletnim Planie Inwestycyjnym wynika z założeń programowych strategii rozwoju województwa lubelskiego. Są to zarówno zadania, których wdrożenie należy do kompetencji władz samorządowych miasta Tomaszowa Lubelskiego jak również inne projekty, których realizacja zależy od zaangażowania władz gminy, lokalnej społeczności lub inwestorów zewnętrznych.

Wieloletni Plan Inwestycyjny Miasta Tomaszów Lubelski jest zgodny z misją i celami zapisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego w realizacji podstawowego zadania jakim jest „Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez społeczno gospodarczy i przestrzenny rozwój miasta”. Nadrzędnym celem Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego jest „Osiągnięcie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego Lubelszczyzny poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego potencjałów rozwojowych”. Cel nadrzędny rozwoju województwa lubelskiego opiera się na czterech priorytetach:

1. Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy;

2. Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy;
3. Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego;
4. Rozwój współpracy międzyregionalnej oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu.

Wszystkie cele wpisane w WPI miasta Tomaszowa Lubelskiego wpisują się w priorytety rozwoju województwa lubelskiego, w szczególności w cele strategiczne wyznaczone w strategii rozwoju województwa lubelskiego.

ROZDZIAŁ 3

ZASADY I TRYB OPRACOWANIA WIELOLETNIEGO PLANU INWESTYCYJNEGO MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

3.1. ZASADY OPRACOWANIA WPI

Wieloletni Plan Inwestycyjny miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015 stanowić będzie merytoryczną podstawę do długookresowej i skoordynowanej strategii inwestycyjnej miasta Tomaszów Lubelski. Jest on wysokiej rangi deklaracją intencji władz miasta (ujęta w formie uchwały Rady Miasta) dotyczącą kierunków i sposobów wydatkowania środków inwestycyjnych. Innymi słowy, WPI stanowi zbiór wyselekcjonowanych, ocenionych i zaakceptowanych do realizacji - przez Władze Miasta - miasta zadań (projektów) inwestycyjnych w okresie najbliższych kilkunastu lat. Każde zadanie realizacyjne zawarte w WPI ma określone:

- okres realizacji,
- wielkość środków finansowych, jakie są niezbędne na jego realizację ogółem oraz w rozbiciu na poszczególne lata,
- źródła finansowania danego zadania inwestycyjnego (wewnętrzne i zewnętrzne).

Główną cechą WPI jest więc odniesienie kosztów programu inwestycyjnego do zdolności jego sfinansowania przez Gminę Tomaszów Lubelski zarówno ze źródeł wewnętrznych (budżet miasta), jak i zewnętrznych (pożyczki i kredyty, obligacje komunalne, zagraniczne środki pomocowe, dotacje). W tej sytuacji dużego znaczenia kwestia zapewnienia odpowiednich środków finansowych na realizację przyjętych w WPI - zadań inwestycyjnych. Podstawowym źródłem zabezpieczenia tych środków jest budżet miasta. W tej sytuacji należy w sposób ciągły prognozować dochody i wydatki budżetu miasta, aby mieć orientację w przewidywanych możliwościach sfinansowania zadań inwestycyjnych z własnych środków.

Podstawową przesłanką, która obowiązywała przy konstruowaniu Wieloletniego Planu Inwestycyjnego miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015 było koncentrowanie się na realizacji wybranych, tj. „najpilniejszych z pilnych” inwestycjach miasta. Powodem tego stanu rzeczy jest ograniczoność środków finansowych w stosunku do występujących potrzeb w sferze: społecznej, gospodarczej, przestrzennej, ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Wieloletni Plan Inwestycyjny miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015 był tworzony w oparciu o następujące zasady:

- WPI będzie stanowił podstawowy instrument koordynacji wszystkich działań związanych z przygotowaniem i przebiegiem procesu inwestycyjnego,
- WPI będzie opracowywany na okres 8 lat, tj. pierwszy plan będzie obejmował lata 2008-2015 – obejmować więc on będzie cały następny okres budżetowy UE, tj. lata 2007-2013,

- WPI będzie modyfikowany w zależności od pojawienia się ważnych przesłanek prawnych, technicznych i finansowych,
- WPI będzie oparty o prognozy budżetu miasta, które wskażą optymalny poziom wydatków inwestycyjnych, a także optymalną wielkość zadłużenia budżetu Miasta, biorąc pod uwagę ograniczenia prawne i wpływ spłat kredytów na przyszłe budżety, a więc ile środków finansowych na inwestycje można pozyskać z zewnątrz,
- WPI będzie tworzony zgodnie z przyjętą przez Burmistrza Miasta procedurą i harmonogramem prac planistycznych na podstawie zgłoszonych wniosków inwestycyjnych,
- WPI będzie stanowił podstawę do corocznego tworzenia budżetu Miasta w części dotyczącej wydatków inwestycyjnych.

Ponadto, WPI zawiera zarówno inwestycje gminne będące już w realizacji (inwestycje rozpoczęte), jak i nowe inwestycje, a także w ujęciu podmiotowym, tj. finansowane w całości z budżetu miasta i współfinansowane z budżetu miasta.

Przy podejmowaniu decyzji dotyczących umieszczania poszczególnych zadań w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015 preferowano takie inwestycje gminne, które spełniały następujące kryteria:

- generują największe korzyści dla mieszkańców i podmiotów gospodarczych,
- sprzyjają podnoszeniu atrakcyjności lokalizacyjnej Miasta dla nowych mieszkańców i inwestorów oraz pobytu turystów,
- zapewnią ochronę zasobów i walorów środowiska przyrodniczego oraz poprawę jego stanu, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- dają realne podstawy do ubiegania się o zagraniczne środki pomocowe, w tym z funduszy Unii Europejskiej oraz preferencyjne pożyczki i kredyty, a także dotacje z budżetu państwa i województwa mazowieckiego,
- są rozpoczęte i wymagają kontynuowania dla uzyskania założonego efektu społecznego, gospodarczego, ekologicznego i kulturowego,
- są przygotowane do realizacji pod względem formalno-prawnym i projektowo-technicznym,
- powinny być kontynuowane lub rozpoczęte z uwagi na wymogi stawiane przez przepisy prawa,
- pozwolą poprawić stan techniczny i niezawodność funkcjonowania obiektów oraz urządzeń komunalnych,
- pozwolą obniżyć wydatki bieżące budżetu Miasta poprzez zmniejszenie kosztów utrzymania obiektów i urządzeń komunalnych oraz nakładów pracy.

Główną cechą Wieloletniego Planu Inwestycyjnego miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015 jest odniesienie kosztów programu inwestycyjnego do zdolności jego sfinansowania zarówno ze źródeł wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Tak więc, WPI odzwierciedla:

- priorytety inwestycyjne miasta,
- zbiorcze ujęcie kluczowych elementów polityki zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego Miasta oraz usług komunalnych w odniesieniu do inwestycji miasta,
- odniesienie kosztu realizacji WPI do wszystkich środków finansowych, które mogą być przeznaczone na ujęte w tym planie zadania inwestycyjne (budżet Miasta i środki zewnętrzne),
- kluczowe elementy polityki finansowej Miasta, określającej pożądaną proporcję między wydatkami bieżącymi a wydatkami inwestycyjnymi oraz optymalny poziom zadłużenia budżetu miasta.

Ponadto, WPI będzie stanowił merytoryczną podstawę do tworzenia WIELOLETNICH PROGRAMÓW INWESTYCYJNYCH w rozumieniu art. 166 Ustawy o finansach publicznych.

Reasumując, należy stwierdzić, że Wieloletni Plan Inwestycyjny miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015 stanowić będzie podstawowy instrument koordynacji procesu planowania i realizacji inwestycji komunalnych, przyczyniając się tym samym do poprawy efektywności wydatkowania środków finansowych z budżetu Miasta. Prezentuje on w swej treści całościowy plan inwestycji miasta w okresie objętym planem oraz wielkość środków finansowych przeznaczonych na ich realizację (ogólną i w rozbiciu na poszczególne zadania inwestycyjne),

3.2. TRYB OPRACOWANIA WPI

Proces opracowania Wieloletniego Planu Inwestycyjnego miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015 podzielono na następujące merytoryczne etapy:

Etapy prac planistycznych	Zakres organizacyjny i merytoryczny prac planistycznych
Etap I	Zapoznanie się członków Władz Miasta, kadry kierowniczej i pracowników urzędu miasta oraz miasta jednostek organizacyjnych, sołtysów, a także inne osoby i podmioty z metodyką tworzenia WPI i zasadami wypełniania formularzy wniosków inwestycyjnych.
Etap II	Wypełnianie formularzy wniosków inwestycyjnych przez zainteresowane osoby i podmioty.
Etap III	Weryfikacja zadań inwestycyjnych zgłoszonych do WPI z uwzględnieniem hierarchii ich ważności. Sporządzenie wstępnej (roboczej) wersji projektu Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015.
Etap IV	Poprawki i uzupełnienia oraz konsultacje społeczne, wstępnej (roboczej) wersji Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015.
Etap V	Sporządzenie ostatecznej wersji projektu Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015.

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

	Skierowanie przez Burmistrza Miasta projektu WPI do Rady Miasta Tomaszów Lubelski.
Etap VI	Przyjęcie WPI w formie uchwały przez Radę Miasta Tomaszów Lubelski.

Zastosowany tryb opracowania Wieloletniego Planu Inwestycyjnego miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015 stanowił więc logiczną sekwencję działań, które po ustaleniu formalnych i organizacyjnych ram procesu jego opracowywania, miały na celu:

- określenie potrzeb inwestycyjnych – zgłoszenie wniosków inwestycyjnych,
- szczegółowy opis i charakterystykę zgłoszonych potrzeb społecznych oraz analizę i ocenę ich znaczenia dla dalszego rozwoju Miasta,
- stworzenie listy inwestycji miasta, przewidzianych do realizacji w perspektywie 2015 roku,
- uspołecznienie procesu opracowania WPI.

Potrzeby inwestycyjne do Wieloletniego Planu Inwestycyjnego miasta Tomaszów Lubelski na lata 2008-2015 zgłosiły następujące osoby i podmioty:

- Radni Miasta,-
- Dyrektor OSIR,
- Dyrektorzy Szkół Podstawowych i Gimnazjalnych
- Dyrektorzy Przedszkoli Publicznych
- Dyrektorzy jednostek organizacyjnych – Tomaszowski Dom Kultury, Miejska Biblioteka publiczna , Zakład Budżetowy Hotel Laureat,
- Mieszkańcy miasta

Ponadto, w WPI uwzględniono zadania inwestycyjne zawarte w Planie Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski oraz w budżecie 2007 roku.

W wyniku przeprowadzonych konsultacji społecznych, wniesionych uwag, poprawek i uzupełnień oraz przyjętych kryteriów kwalifikowania zadań inwestycyjnych do WPI opracowano ostateczną listę zadań inwestycyjnych przewidzianych do realizacji w Mieście Tomaszów Lubelski w latach 2008-2015 - patrz **Załącznik Nr 1**. Przyjęto zasadę, że ta lista stanowić będzie merytoryczną podstawę do tworzenia corocznych budżetów Miasta Tomaszów Lubelski, w części dotyczącej wydatków inwestycyjnych, a także tworzenie Wieloletnich Programów Inwestycyjnych w rozumieniu art. 166 Ustawy o finansach publicznych.

ROZDZIAŁ 4.

**ANALIZA HISTORYCZNA I SCENARIUSZE FINANSOWANIA WYDATKÓW
INWESTYCYJNYCH BUDŻETU MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI**

Główną cechą Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Miasta Tomaszów Lubelski jest odniesienie kosztów programu inwestycyjnego do zdolności jego sfinansowania przez Miasto zarówno ze źródeł wewnętrznych (budżet miasta), jak i zewnętrznych (kredyty bankowe, zagraniczne środki pomocowe, w tym Unii Europejskiej, budżet państwa). Jednak podstawowym źródłem finansowania inwestycji komunalnych jest budżet Miasta. W tej sytuacji należy w sposób ciągły prognozować dochody i wydatki budżetowe, aby mieć orientację w przewidywanych możliwościach sfinansowania zadań inwestycyjnych z własnych środków.

Biorąc powyższe pod uwagę, sporządzający raport – równoległe ze sporządzaniem WPI – dokonali analiz sytuacji finansowej miasta oraz opracowali prognozę budżetu na lata 2007-2015. Poniżej przedstawiona jest syntetyczna ocena sytuacji budżetowej i prognoza budżetu Miasta Tomaszów Lubelski.

**1. Analiza historyczna budżetu Miasta Tomaszów Lubelski w latach 2003-2007
Dochody budżetowe**

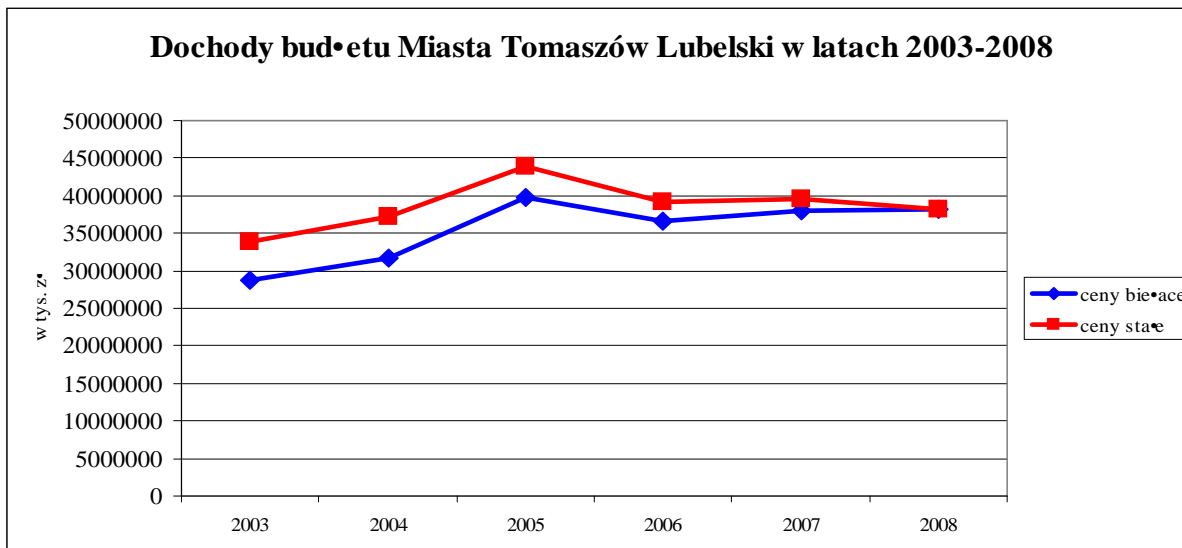
W latach 2003–2007¹ dochody budżetu Miasta Tomaszów Lubelski wzrosły nominalnie z 28.813,7 tys. zł. do 38.076,7 tys. zł. Ich realna wartość (liczona w cenach stałych 2007 roku) zwiększyła się 33,8 mln zł w 2003 roku do 38,1 mln zł w 2007 roku (plan), czyli wzrost wyniósł 12,6 proc. W latach 2006-2007, w porównaniu do 2005r., odnotowano realny spadek dochodów. W pozostałych latach mieliśmy do czynienia ze stosunkowo stabilnym poziomem dochodów i powolnym ich wzrostem. Niewielki nominalny przyrost cechuje plan budżetowy 2008r. Zestawienie dochodów budżetu Miasta Tomaszów Lubelski w cenach bieżących i stałych, z wyszczególnieniem ich głównych źródeł dla lat 2003-2007, przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Dochody budżetu miasta Tomaszów Lubelski 2003-2007 (nominalnie i realnie w tys. zł):

Wyszczególnienie	2003		2 0 0 4		2 0 0 5		2 0 0 6		2 0 0 7	Dynamika 2007/2003 2003=100 ceny stałe
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące i stałe	
Dochody własne	9 982 808	11 719 817	11 465 709	12 623 746	11 502 460	12 284 628	11 642 097	12 107 781	12 329 037	105,20
Udziały w podatkach budżetu państwa	5 166 401	6 065 355	6 287 281	6 922 296	7 803 671	8 334 321	8 522 910	8 863 827	9 896 949	163,17
Subwencja ogólna	10 587 334	12 429 530	10 548 193	11 613 560	9 947 773	10 624 222	9 530 105	9 911 309	9 957 421	80,11
Dotacje	3 077 205	3 612 639	3 472 134	3 822 820	10 583 035	11 302 681	6 999 768	7 279 759	5 893 318	163,13
Dotacje UE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	.
RAZEM DOCHODY	28 813 748	33 827 340	31 773 317	34 982 422	39 836 939	42 545 851	36 694 880	38 162 675	38 076 725	112,56

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z wykonania budżetu Miasta Tomaszów Lubelski.

¹ Dla roku 2007 wykorzystano planowane wykonanie budżetu - grudzień 2007. Dotyczy to całego opracowania.

Źródło: Rysunek własny na podstawie danych budżetowych Miasta Tomaszów Lubelski.

Analizy historyczne wielkości i dynamiki zmian dochodów budżetu Miasta Tomaszów Lubelski wykazały zarówno pozytywne jak i negatywne aspekty jej finansów.

Wśród zjawisk pozytywnych wynikających z przeprowadzonych analiz dochodów budżetu Miasta Tomaszów Lubelski można wymienić:

- nominalny (+32,1%) i realny (+12,6%) wzrost wartości dochodów ogółem. Z punktu widzenia zarządzania Miastem ważną jest wykazana tendencja wzrostu dochodów. Szczególnie wysoki wzrost cechuje lata 2004-2005r. Niestety w dwóch ostatnich latach, mimo dobrej ogólnej koniunktury gospodarczej, nastąpił nominalny i realny spadek dochodów. W okresie prognozowanym zaleca się przyjęcie takich założeń konstrukcji budżetu by możliwy był powrót do tendencji wzrostowej – m.in. poprzez dążenie do maksymalizacji wpływów budżetowych, w tym podatków i opłat lokalnych. Wzrastający zasób środków budżetowych daje możliwość lepszego wypełniania funkcji samorządu terytorialnego jako gospodarza terenu;
- stały i dynamiczny - nominalny i realny wzrost wartości dochodów z udziałów w podatkach budżetu państwa (+63,2%). Jest to bardzo korzystna tendencja, świadcząca o wzroście potencjału społeczno-gospodarczego miasta oraz poziomu zamożności społeczeństwa. Trwały charakter tego wzrostu będzie elementem wzmacniającym własny potencjał finansowy miasta;
- wykazana powyżej tendencja wzrostu wpływów z udziałów w podatkach budżetu państwa oraz mniej dynamicznego przyrostu lokalnych dochodów własnych sprzyja kształtowaniu stabilnych podstaw prognozowania budżetu. Im więcej środków budżetowych podlega lokalnemu władztwu decyzyjnemu, tym większa jest przewidywalność wpływów, a tym samym trafność prognoz finansowych;
- w strukturze dochodów pozytywnym zjawiskiem jest także wysoki (w 2007r. łącznie do ok. 58,37% dochodów ogółem) i wzrastający udział dochodów własnych (jednak

wyłącznie w wyniku względnego wzrostu udziałów w podatkach budżetu państwa) w dochodach ogółem. Tendencja ta świadczy o stopniowym wzroście potencjału ekonomicznego miasta i umacnianiu jego bazy ekonomicznej;

- w budżecie miasta zanotowano także wysoki przyrost wpływów uzyskiwanych z tytułu dotacji budżetu państwa (63,1%). Należy tu podkreślić staranność, ze władze miasta pozyskiwały tu także środki na finansowanie własnych zadań inwestycyjnych. Mając uwadze charakter tego źródła dochodów należy zaznaczyć, że w przyszłości nie musi być to tendencja stała.

W przyszłości podejmowane działania władz lokalnych powinny być ukierunkowane na ukształtowanie polityki prowadzącej do bardziej dynamicznego wzrostu dochodów budżetowych. Należy tu podkreślić, że ważnym składnikiem dochodów własnych są podatki i opłaty lokalne, których dynamika zmian jest w analizowanym okresie niewielka. Zachodzi więc relacja: silniejsza baza – wyższe wpływy budżetowe. Przyjęcie takich założeń tendencji będzie sprzyjać wzrostowi stabilnych dochodów budżetu. Stąd ważnym zadaniem jest kształtowanie prorozwojowej polityki podatkowej i skuteczność jej realizacji;

Wśród zagrożeń wynikających z przeprowadzonych analiz dochodów budżetu Miasta Tomaszów Lubelski można wymienić:

- spadek nominalnej i realnej wartości dochodów w latach 2005-2007, głównie wskutek obniżenia wpływów z dotacji i lokalnych dochodów własnych;
- zbyt wolny przyrost wpływów z lokalnych dochodów własnych o 5,2 proc. w całym analizowanym okresie. Jednocześnie nastąpił spadek udziału tej grupy wpływów w dochodach ogółem o 2,3 pkt proc.;
- znaczący spadek realnych dochodów z tytułu subwencji oświatowej (-19,9% w całym analizowanym okresie). Jest to szczególnie istotne ze względu na wzrastające koszty bieżącego funkcjonowania szkół. Realnie najwyższe wpływy osiągnięto tu w 2003r. (12,4 mln zł) i w 2004r. (11,6 mln zł), a najniższe w 2006r. (9,9 mln zł) oraz 2007r. (9,9 mln zł). W całym badanym okresie można tu wykazać stałą tendencję spadku udziału subwencji w dochodach ogółem (-10,6 pkt. proc.) w dochodach ogółem. Podstawową częścią składową subwencji jest subwencja oświatowa. W założeniach prognozy dbając o właściwe proporcje pomiędzy wydatkami bieżącymi i inwestycyjnymi należy zwrócić uwagę na wzajemne kształtowanie się relacji dochodów i wydatków oświatowych. Wielkość wydatków powinna być zestawiona z kwotami przekazywanej mieście subwencji oświatowej;
- przeprowadzone analizy wykazały częściowy brak związku pomiędzy tempem zmian dochodów własnych i udziałów w podatkach budżetu państwa. W strukturze dochodów tendencje zmian tych źródeł były odwrotne. Sytuacja ta wskazuje, że władze miasta powinny podjąć działania mające na celu urealnienie wpływów z podatków i opłat lokalnych. Jest to jeden z warunków podwyższenia własnego potencjału inwestycyjnego miasta;

- w strukturze dochodów w całym analizowanym okresie miały miejsce częste zmiany wartości i wzajemnych relacji poszczególnych źródeł dochodów.

Wnioski:

1. Z punktu widzenia gospodarowania budżetem i możliwości jego długookresowego prognozowania zanotowane w analizowanym okresie zmiany są korzystne dla Miasta Tomaszów Lubelski. Wynika to głównie z zanotowanego wzrostu dochodów budżetu. Wykazane tu jednak zróżnicowanie w czasie powinny być przyczynkiem do podjęcia dyskusji na wypracowaniem zasad polityki finansowej prowadzącej do stałego przyrostu wielkości budżetu;
2. Trudne do jednoznacznej oceny są zmiany zanotowane strukturze dochodów. Wzrastający udział dochodów własnych sprzyja tworzeniu trafnych prognoz i strategii rozwojowych. Jest też wskaźnikiem pozytywnie ocenianym przez podmioty zewnętrzne, w tym instytucje kapitałowe i finansowe - w sytuacji wejścia na rynek kapitałowy. Natomiast znacznie gorsza sytuacja wystąpiła w innych źródłach , głównie subwencji ogólnej oraz lokalnych dochodach własnych;
3. Analiza danych historycznych budżetu miasta Tomaszów Lubelski wykazuje, iż w kolejnych latach (2003-2007) miało miejsce zróżnicowanie wielkości i wzajemnych proporcji poszczególnych źródeł dochodów (patrz wykres 3). Świadczy to o stosowaniu przez władze miasta administracyjnego modelu zarządzania. W obecnej sytuacji finansowej należy dążyć do wypracowania modelu strategicznego zarządzania miastem;
4. Działania bieżące i strategiczne władz miasta powinny zmierzać do wzrostu dochodów budżetu. Polityka ta powinna być stosowana konsekwentnie w ciągu najbliższych kilku lat w celu równoważenia budżetu, zwłaszcza w sytuacji realizacji zwiększonego w stosunku do własnego potencjału zakresu zadań inwestycyjnych, poprawy płynności finansowej oraz kształtowania rozwoju lokalnego.
5. Założenia i preferowane kierunki rozwoju miasta powinny zostać wypracowane w wyniku konsekwentnej współpracy organu stanowiącego i wykonawczego. Służyć temu będzie dążenie do kształtowania stabilnej polityki dochodowej miasta, czytelnej zarówno dla mieszkańców jak i potencjalnych inwestorów. Wyrazem tego będą określone tendencje wzrostu/spadku poszczególnych źródeł dochodów, kształtowane w dłuższym okresie. Stąd problem wymaga szczegółowych dyskusji i wypracowania rozwiązań na przyszłość.

Dane liczbowe obrazujące zmiany struktury poszczególnych źródeł dochodów budżetu Miasta Tomaszów Lubelski w latach 2003-2007 (w proc.) przedstawiono w poniższym zestawieniu:

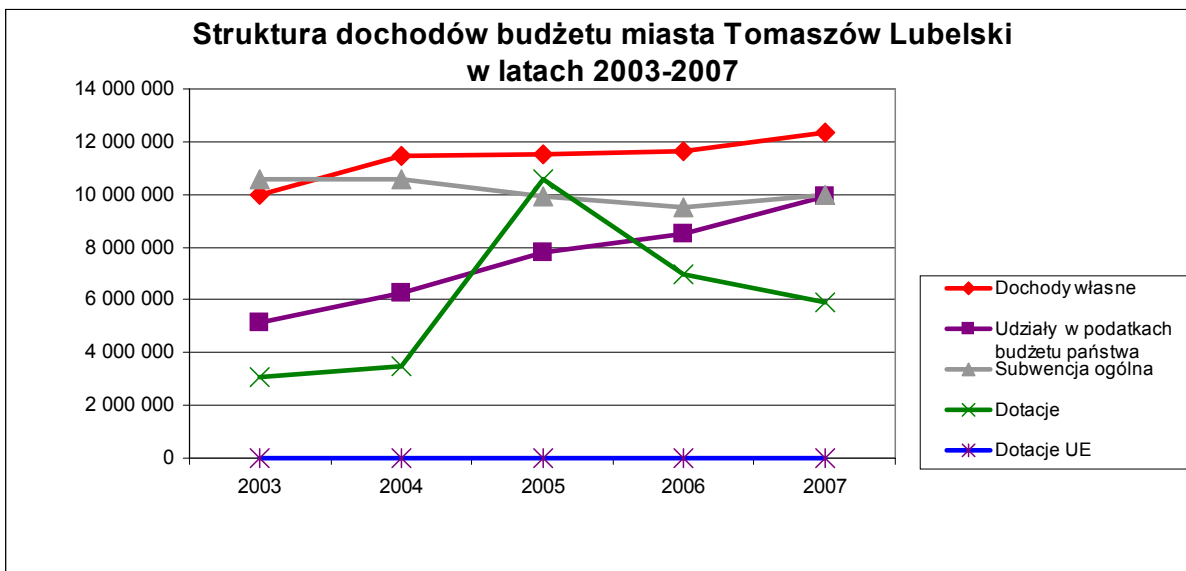
Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2007-2003
Dochody własne	34,65	36,09	28,87	31,73	32,38	-2,27	34,65
Udziały w podatkach budżetu państwa	17,93	19,79	19,59	23,23	25,99	8,06	17,93
Subwencja ogólna	36,74	33,20	24,97	25,97	26,15	-10,59	36,74

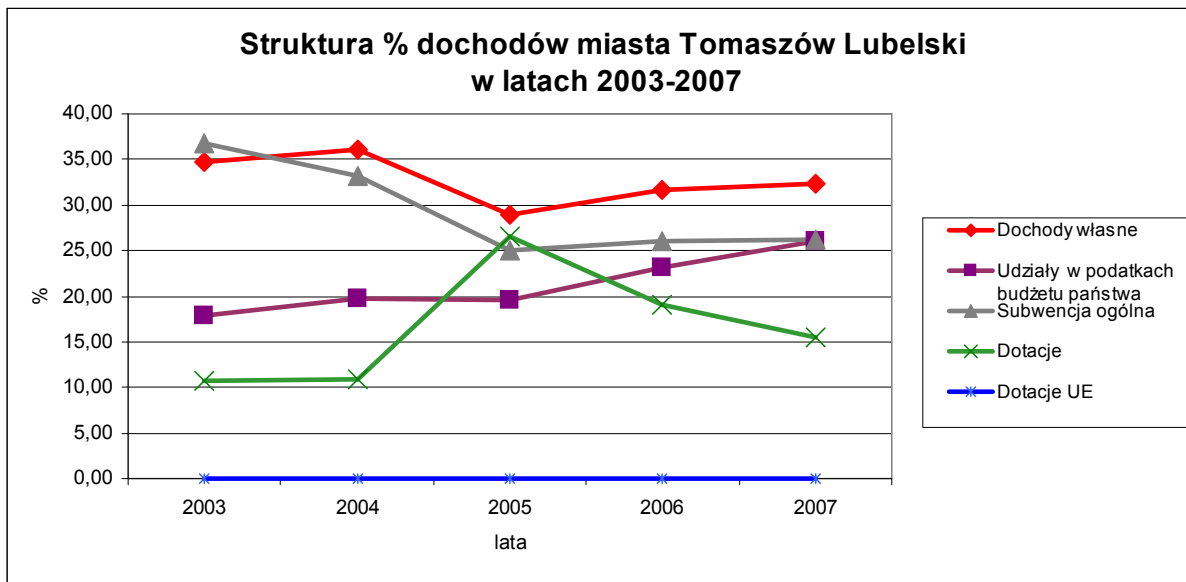
WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

Dotacje	10,68	10,93	26,57	19,08	15,48	4,80	10,68
Dochody ogółem	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych U.G. Tomaszów Lubelski

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych budżetowych miasta Tomaszów Lubelski

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych budżetowych miasta Tomaszów Lubelski

Wydatki budżetowe

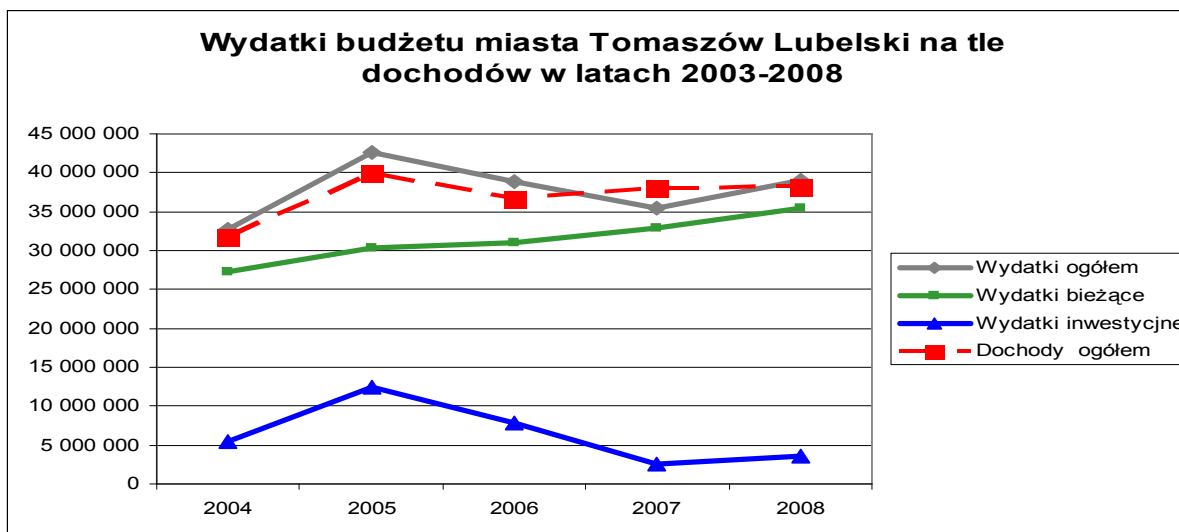
Wydatki budżetu Miasta Tomaszów Lubelski wzrosły w badanym okresie z 30.660,1 tys. zł w 2003 roku do 35.524,8 tys. zł w 2007 roku (zgodnie z planem). W wartościach realnych (liczonych w cenach stałych 2007 roku) oznacza to ich spadek o 1,3 proc., z 35,99 mln zł w 2003 roku do 35,2 mln zł planowanych w 2007 roku. Szczegółowe dane przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Wyszczególnienie	2 0 0 3		2 0 0 4		2 0 0 5		2 0 0 6		2 0 0 7	Dynamika zmian 2007/2003 ceny stałe
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące i stałe	

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

Wydatki ogółem	30 660,08	35 994,94	32 722,37	36 027,32	42 693,18	45 288,93	38 839,68	40 393,27	35 524,77	98,69
Wydatki bieżące	25 864,91	30 365,40	27 273,66	30 028,30	30 334,69	32 179,03	31 043,50	32 285,24	32 919,57	108,41
Wydatki inwestycyjne	4 795,18	5 629,54	5 448,70	5 999,02	12 358,50	13 109,89	7 796,19	8 108,04	2 605,21	46,28

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych budżetów Miasta Tomaszów Lubelski.

Źródło: Rysunek własny na podstawie danych budżetowych Miasta Tomaszów Lubelski.

Analiza dynamiki zmian wydatków wykazuje ich zróżnicowane wartości notowane w kolejnych latach. W wartościach nominalnych ma miejsce przyrost wydatków w latach 2003-2005r., następnie pewien okres stagnacji, a nawet spadku notowany w 2006r. oraz stabilizację w 2007r. Ogólnie począwszy od 2003 r. występuje tendencja niewielkiego wzrostu wydatków ogółem. Ich najwyższą wartość zanotowano w 2005r. oraz w 2006r. W wybranych podokresach gospodarka budżetowa prowadzona była odraczaniem części płatności wydatków bieżących na kolejny rok budżetowy. W wyniku tego pewne grupy wydatków narastały mnożnikowo. Następstwo tak prowadzonej polityki uwidoczniło się wówczas w postaci wzrostu wydatków przewyższającym wielkość wynikającą z poziomu notowanych dochodów.

Analiza sytuacji finansowej wskazuje, że w najbliższych latach pożądanym będzie dążenie władz lokalnych do wzrostu lokalnej bazy dochodowej oraz racjonalizacji wydatków. Będzie temu sprzyjać realizacja planowanych nowych inwestycji, prowadzących do zwiększenia lokalnej bazy ekonomicznej, a tym samym potencjału dochodowego miasta.

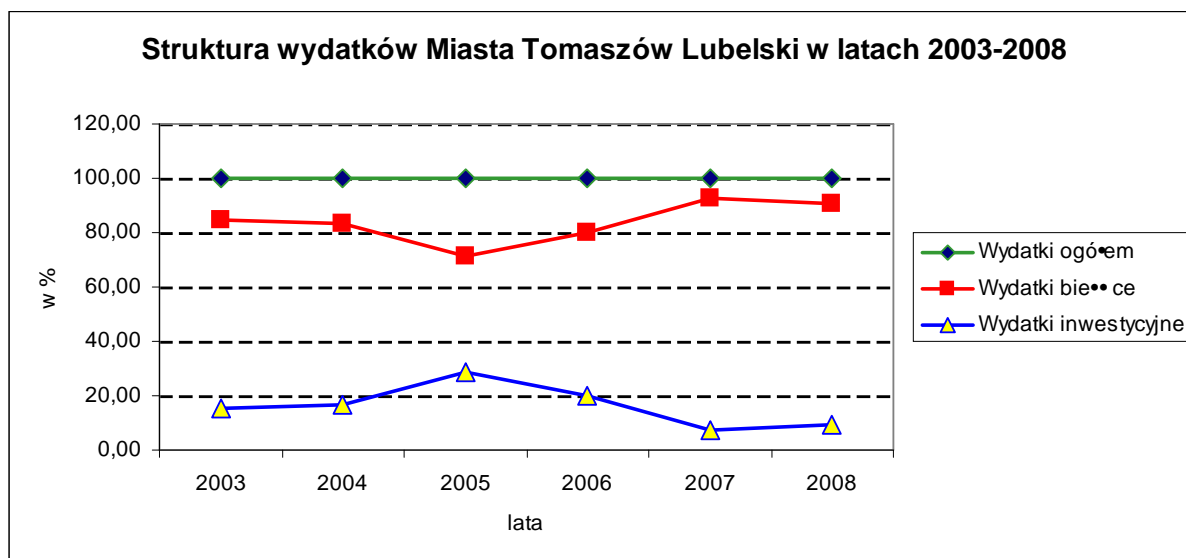
Warunkiem realizacji przyspieszonego wariantu rozwoju miasta będzie ustalenie proinwestycyjnych długookresowych proporcji podziału budżetu, w szczególności planowanych wydatków bieżących i inwestycyjnych. W kolejnych latach, po dokonaniu racjonalizacji wydatków bieżących, będzie można zaproponować rozszerzenie frontu inwestycyjnego, bazując na wykorzystaniu zewnętrznych źródeł finansowania, w tym kredytów i pożyczek z długim okresem karencji (zwłaszcza o charakterze preferencyjnym) lub obligacji komunalnych a także środków z funduszy europejskich. Istotne znaczenie należy

tu nadać właściwemu montażowi finansowemu projektów inwestycyjnych, bazującemu na umiejętnym wykorzystaniu zewnętrznych źródeł finansowania.

Proporcje wydatków budżetu Miasta Tomaszów Lubelski w latach 2003-2007 w podziale na wydatki bieżące i inwestycyjne przedstawiono w poniższym zestawieniu i wykresie:

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Wydatki ogółem	100,00	100,00	100,00	100,0	100,00	100,0
Wydatki bieżące	84,36	83,35	71,05	79,93	92,67	90,88
Wydatki inwestycyjne	15,64	16,65	28,95	20,07	7,33	9,12

Źródło: Obliczenia autora na podstawie danych budżetów Miasta Tomaszów Lubelski.

Źródło: Rysunek własny na podstawie danych budżetowych Miasta Tomaszów Lubelski.

Z punktu widzenia kształtowania długookresowej polityki rozwoju lokalnego ważnym jest monitorowanie wzajemnych relacji wydatków bieżących i majątkowych, w tym inwestycyjnych. W analizowanym okresie udział inwestycji w budżecie miasta był niższy od średnich krajowych. Ich wartości kwotowe przekraczały w niektórych latach własny potencjał finansowy miasta, zwłaszcza gdy równoległe notowano przyrost wydatków bieżących (co w dłuższym okresie skutkuje spadkiem wielkości inwestycji).

W analizowanym okresie miały miejsce wahania wzajemnych proporcji wydatków bieżących i inwestycyjnych. Najwyższy udział inwestycji w budżecie notowano w latach: 2005 (28,95%), nieco niższy w 2006 (20,1%), a znacznie niższy w 2003r. (15,6%) oraz 2007r. (7,3%). Należy zwrócić uwagę na występujące w analizowanym okresie wahania we wzajemnych relacjach wydatków bieżących i inwestycyjnych, z niepokojąco dużym przyrostem wydatków bieżących). Ważnym jest, iż w 2008r. zahamowaniu i odwrócenia uległ negatywny trend, notowany w latach wcześniejszych. Działania władz miasta idące w tym

kierunku można już zaobserwować w projekcie budżetu 2008r., w którym widoczny jest wzrost potencjału inwestycyjnego miasta.

Z punktu widzenia rozwoju Miasta Tomaszów Lubelski zjawiskiem korzystnym jest rozwieranie nożyc pomiędzy wzrostem wydatków bieżących i inwestycyjnych na korzyść inwestycji. Należy bowiem mieć na uwadze, że wzrastające koszty obsługi bieżącej początkowo hamują tempo wzrostu, a następnie powodują spadek wielkości inwestycji. W analizowanym okresie zjawisko to uwidoczniło się w budżecie Miasta.

Warunkiem realizacji przyspieszonego wariantu rozwoju Miasta Tomaszów Lubelski będzie ustalenie proinwestycyjnych długookresowych proporcji podziału budżetu, w szczególności planowanych wydatków bieżących i inwestycyjnych. W kolejnych latach, przy zachowaniu racjonalności wydatków bieżących, będzie można zaproponować rozszerzenie frontu inwestycyjnego, bazując na stosowaniu własnych i zewnętrznych źródeł finansowania, w tym kredytów i pożyczek z długim okresem karencji (zwłaszcza o charakterze preferencyjnym) lub obligacji komunalnych oraz środków z funduszy europejskich. Istotne znaczenie należy tu nadać umiejętnemu montażowi finansowemu projektów inwestycyjnych, bazującemu na umiejętnym wykorzystaniu zewnętrznych źródeł finansowania.

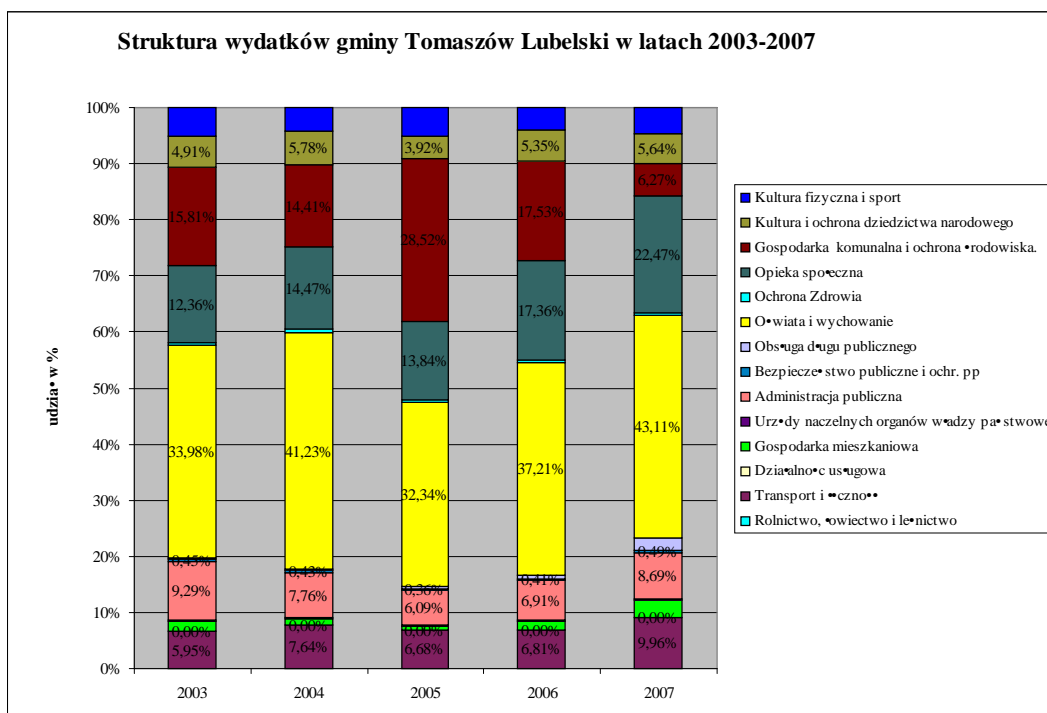
W strukturze wydatków budżetu Miasta Tomaszów Lubelski ogółem uwidoczniły się następujące relacje i proporcje:

- W całym badanym okresie największa część środków finansowych była kierowana na cele oświaty i wychowania (średniorocznie ponad 37,6 proc. ogółu wydatków). Jak wykazano w analizie wydatków bieżących zanotowanej dynamice wzrostu, towarzyszyły odpowiednio wysokie kwotowe wartości przyrostów. W dłuższym okresie należy dążyć do zapobieżenia nadmiernemu wzrostowi tej grupy wydatków. Racjonalizacji wydatków służą analizy ekonomiczne wykazujące jednostkowe koszty funkcjonowania poszczególnych placówek. Z punktu widzenia gospodarowania całym budżetem koncentracja wydatków w jednej branży może mieć długookresowo negatywny wpływ na poziom zaspokojenia potrzeb w innych sferach funkcjonowania Miasta.
- Na cele działu transport i łączność kierowano średniorocznie 7,4% ogółu wydatków budżetowych. Znaczną część ewidencjonowanych tu kwot przeznaczono na cele inwestycyjne na różnych kategoriach dróg. Biorąc pod uwagę rozmiary potrzeb w zakresie drogownictwa w najbliższych latach należy się liczyć ze wzrostem wydatków w tym dziale.
- Znaczny udział w budżecie Miasta miały wydatki na cele gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (średniorocznie 16,5 proc.) W zdecydowanej większości były to wydatki inwestycyjne, choć duże znaczenie mają także środki kierowane na bieżące funkcjonowanie miasta. Biorąc pod uwagę znaczenie wydatków na te cele dla

sprawności funkcjonowania Miasta tak prowadzoną politykę należy ocenić pozytywnie.

- Administracja publiczna objęła średniorocznie około 7,8 proc. ogółu wydatków budżetu, co jest udziałem niższym od średniej krajowej. Były to koszty funkcjonowania Urzędu Miasta oraz realizacji zadań związanych z codzienną obsługą mieszkańców.
- Wysoki udział (także w porównaniu z innymi gminami) miały wydatki w dziale Opieka społeczna (średniorocznie 16,1 proc.). Należy jednak zakładać, że w następstwie zachodzących zmian demograficznych udział tej grupy wydatków w wydatkach ogółem będzie miał w dłuższym okresie charakter rosnący. Należy to uwzględnić w opracowywanych prognozach finansowych.
- Wydatki w pozostałych działach sprawozdawczości budżetowej miały znacznie niższy udział w wydatkach ogółem.

Strukturę wydatków ogółem budżetu Miasta Tomaszów Lubelski w latach 2003-2007 obrazuje poniższe zestawienie.

Źródło: Rysunek własny na podstawie danych budżetowych Miasta Tomaszów Lubelski.

a/ Wydatki bieżące

W latach 2003-2007 wydatki bieżące budżetu Miasta Tomaszów Lubelski wzrosły realnie o 8,4 proc. (z 30,4 mln zł w 2003 roku do 32,9 mln zł w 2007 roku). Tempo wzrostu wydatków bieżących było wyższe o ok. 10 pkt. proc. od wzrostu wydatków ogółem.

Z punktu widzenia możliwości rozwoju Miasta zaobserwowaną tendencję należy ocenić pozytywnie. Stale wzrasta bowiem potencjał inwestycyjny Miasta. Stąd mając na uwadze

rozmiary potrzeb inwestycyjnych, władze miasta w kolejnych latach powinny konsekwentnie dążyć do dalszej racjonalizacji wydatków bieżących.

W strukturze wydatków bieżących 2007 r. zdecydowanie dominowały środki kierowane na cele oświaty i wychowania liczone wraz z edukacyjną opieką wychowawczą (42,0%+1,0%=43,0%), a następnie na opiekę społeczną (22,6%), administrację publiczną (8,6%), transport i łączność (6,4%) gospodarkę komunalną (4,2%) kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (5,2%), kulturę fizyczną i sport (4,3%) oraz obsługę długu publicznego (2,4%). Około 0,8% stanowiły wydatki na gospodarkę mieszkaniową, 0,6% na ochronę zdrowia i 0,5% na bezpieczeństwo publiczne.

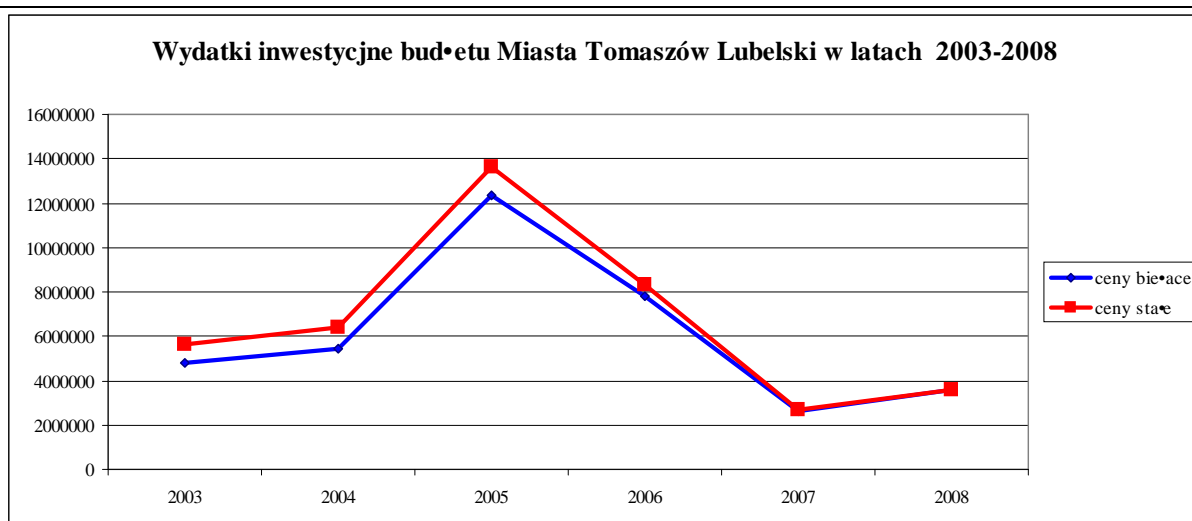
Analiza zmian wydatków bieżących w latach 2005-2007 wykazuje ich znaczny kwotowy i procentowy przyrost, najwyższy w następujących działach:

Dział	Nominalny przyrost kwotowy	Nominalny przyrost procentowy
Oświata i wychowanie	+4,611 mln zł	+ 45,4%
Opieka społeczna	+3,340 mln zł	+ 89,7%
Transport i łączność	+ 0,590 mln zł	+ 37,9%
Gospodarka komunalna	+0,053 mln zł	+ 4,5%
Kultura i ochrona dziedzictwa narod.	+0,362 mln zł	+ 24,6%
Gospodarka mieszkaniowa	+0,081 mln zł	+ 49,7%
Administracja publiczna	+0, 013 mln zł	+ 0,5%
Obsługa długu publicznego	+0, 129 mln zł	+ 131,2%

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż przyrost wydatków bieżących znacznie przewyższał poziom inflacji. Zwraca uwagę wysoka dynamika zmian oraz ich kwotowy wymiar. Szczególnie widoczny był on w obszarze oświaty i wychowania oraz opieka społeczna. W związku z powyższym w następnych latach zaleca się monitoring kosztów realizacji wydatków bieżących.

b/ Wydatki inwestycyjne

W latach 2003-2007 wydatki inwestycyjne miasta Tomaszów Lubelski wzrosły w wartościach nominalnych z 4.795,2 tys. zł. do 7.796,19 tys. zł w 2006r., a następnie obniżyły się do 2.605,2 tys. zł. w 2007r. W wartościach realnych zanotowano ich spadek z 4.795,2 tys. zł w 2003r. do 2.605,2 tys. zł. w 2007r tj. o 53,7%. Poziom wydatków był bardzo zróżnicowany w kolejnych latach analizowanego okresu, z dużymi notowanymi dużymi różnicami. Widoczne jest to zwłaszcza w wydatkach lat 2005 (12,4 mln zł) i 2006 (7,8 mln zł) w zestawieniu z latami 2003 (4,8 mln zł) i 2007 (2,6 mln zł). Tempo wzrostu wydatków inwestycyjnych analizowane w całym okresie było znacznie niższe od przyrostu dochodów i wydatków ogółem. Tendencja wzrostowa pojawia się w planie budżetu 2008r. Szczegółowe dane obrazujące wielkość wydatków inwestycyjnych obrazuje poniższy wykres:

Źródło: Rysunek własny na podstawie danych budżetowych Miasta Tomaszów Lubelski.

Występujący w Mieście Tomaszów Lubelski trend jest o tyle istotny, że zwiększanie własnego potencjału inwestycyjnego podwyższa udział własny miasta przy współfinansowaniu inwestycji środkami Unii Europejskiej (wymóg współfinansowania np. w przypadku Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego możliwe jest dofinansowanie środkami UE w wysokości do 75 proc. kosztów zadania, a w przypadku Funduszu Spójności - do 85 proc.). Każdy uzyskany wzrost potencjału finansowego daje możliwość mnożnikowego pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji.

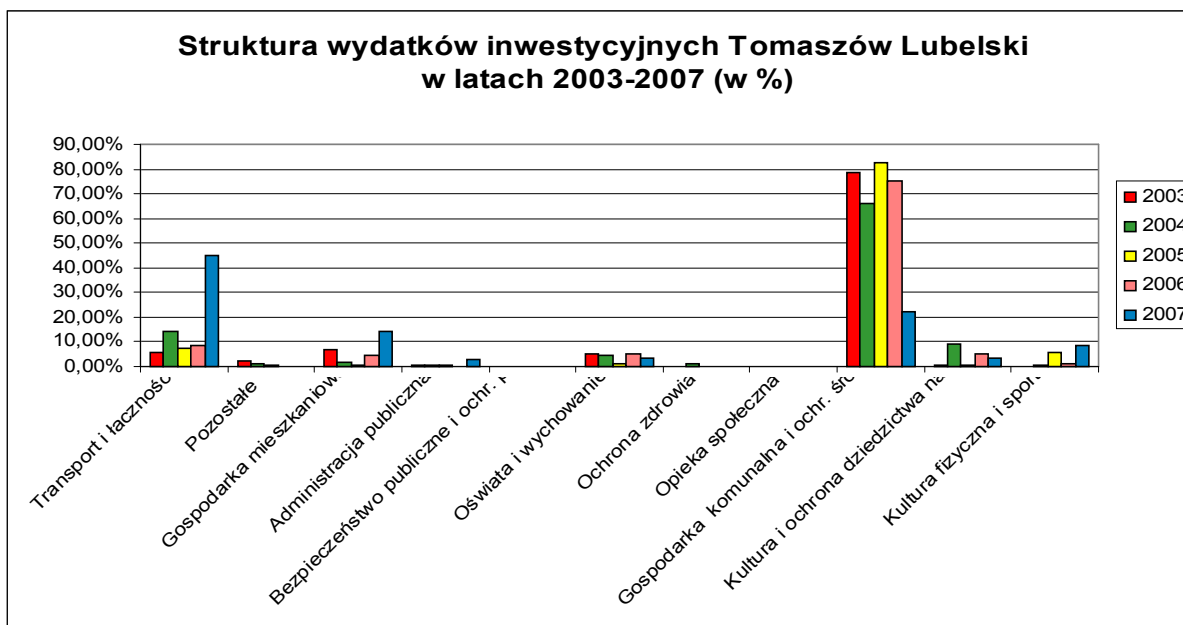
W strukturze wydatków inwestycyjnych budżetu Miasta Tomaszów Lubelski należy zwrócić uwagę na to, iż :

- w ostatnich latach największe kwoty inwestowano w dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska – średniorocznie 65,0%. Stanowiły one od ok. 22,5% ogółu wydatków inwestycyjnych w 2007r. do 82,7% w 2005r. Najwyższe kwoty wydatkowano w 2005r. – 10,6 mln zł., a najniższe w 2007r. – 0,58 mln zł. W całym okresie zrealizowano tu wydatki inwestycyjne w kwocie 24,1 mln zł;
- corocznie wysoki udział inwestycji cechował dział „Transport i łączność” – średniorocznie 16,2% ogólnej wartości miasta inwestycji. Udział wydatków kolejnych lat cechowała duża tendencja wzrostowa od 5,6% w 2003 do 14,3% w 2004r. oraz do 45,3% w 2007r. W wartościach kwotowych wydatki były w kolejnych latach nierównomierne, najwyższe wartości w 2007r. (1,2 mln zł) i w 2005r. (0,95 mln zł), a najniższe w 2003r (0,26 mln zł). Inwestowanie w infrastrukturę drogową wynika z występującego zakresu ilościowych i jakościowych potrzeb inwestycyjnych; dział ten także cechuje wysoka dynamika przyrostu wydatków;
- istotnym kierunkiem inwestowania były także potrzeby notowane w dziale gospodarka mieszkaniowa. Stanowiły one średniorocznie 5,5% wydatków ogółem, z maksymalną wartością 14,0% w 2007r., a minimalną 0,8% w 2005r. Wydatki 2007r. wynoszą 364,1 tys. zł.;

- ważnym kierunkiem inwestowania była także oświata i wychowanie (średnio 3,85% ogółu wydatków inwestycyjnych). Tu udział wydatków był zróżnicowany w kolejnych latach analizowanego okresu z minimalną wartością 1,1% w 2005r. i maksymalną 5,2% w 2003r. oraz 5,1% w 2006r. Najwyższe kwoty wydatkowano tu w 2006r. 395,2 tys. zł.;
- w poszczególnych latach wyższe kwoty inwestycji zrealizowano jeszcze w dziale Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (średniorocznie 3,9% ogółu wydatków budżetowych). Ich najwyższy udział wystąpił w 2004r. (9,3%) oraz 2006r. (5,1%), znacznie niższy w 2005r. (0,6%) i 2003r. (0,7%). W wartościach kwotowych największe środki wydatkowano w 2004r. (504 tys. zł). Z kolei dział „Kultura fizyczna i sport” obejmował 3,4% całości wydatków inwestycyjnych miasta analizowanego okresu;
- w poszczególnych latach inwestycje w niewielkich kwotach notowano także w działach: Administracja publiczna (średniorocznie ok. 0,9% ogółu wydatków inwestycyjnych), Opieka społeczna (średniorocznie 0,1% wydatków inwestycyjnych).

W porównaniu z innymi miastami należy zwrócić uwagę na koncentrację realizowanych inwestycji – wydatki notowano w wyższych kwotach w niewielu działach sprawozdawczości budżetowej.

Strukturę wydatków inwestycyjnych miasta w latach 2003-2007 obrazuje poniższy wykres.

Źródło: Rysunek własny na podstawie danych budżetowych Miasta Tomaszów Lubelski.

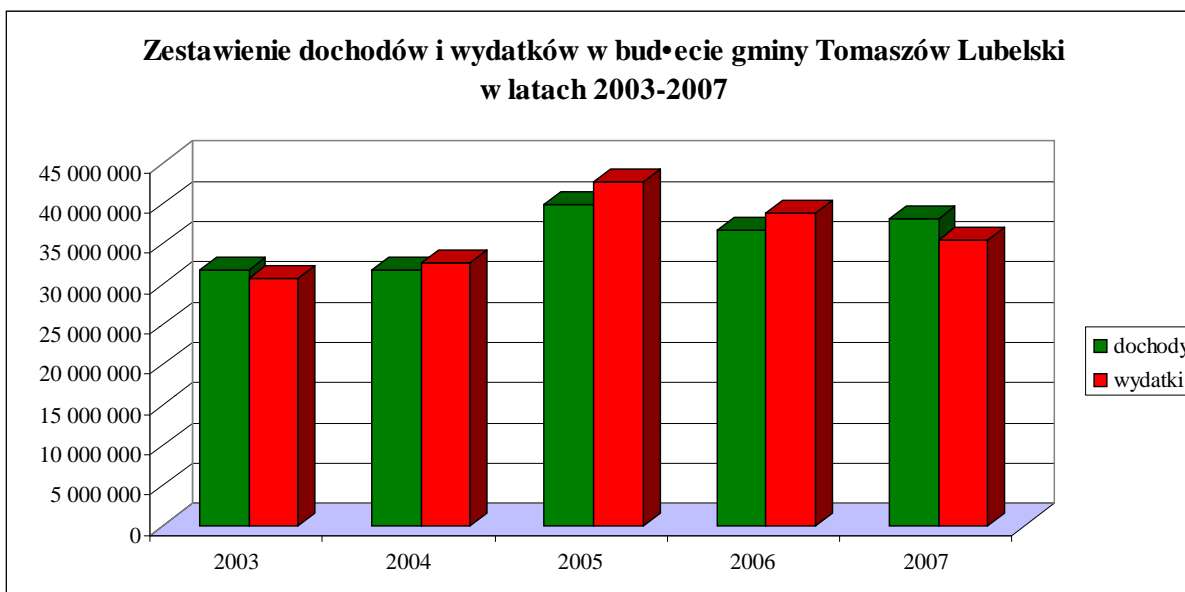
Podsumowując należy zwrócić uwagę na koncentrację zakresu branżowego realizowanych inwestycji – wydatki notowano w większości działów sprawozdawczości budżetowej, z dominacją dwóch z nich, a także zmienność kwotową wydatków w czasie.

Wynik finansowy budżetu Miasta Tomaszów Lubelski

Na poniższym wykresie przedstawiono wielkość wydatków budżetowych na tle dochodów miasta w latach 2003-2007. W gospodarce finansowej miasta w latach 2003-2004 oraz 2006 dochody nieznacznie przewyższały wydatki, w 2005r. sytuacja była zrównoważona, zaś w 2007r. planowany jest nieco wyższy poziom wydatków budżetowych w stosunku do osiągniętych dochodów. Zakładany poziom deficytu budżetowego nie stanowił zagrożenia utraty płynności finansowej miasta.

Występowanie deficytu budżetowego, będącego wynikiem rozszerzonego zakresu finansowania inwestycji nie jest zjawiskiem negatywnym. Należy jednak kontrolować jego poziom, tak z punktu widzenia wymogów prawa, jak i uwarunkowań ekonomicznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miasta Tomaszów Lubelski z lat 2003-2007

Reasumując, analizę historyczną budżetu należy stwierdzić, że do priorytetów polityki finansowej i gospodarki budżetowej Miasta Tomaszów Lubelski na najbliższe lata należy zaliczyć:

- dążenie do wzrostu bazy dochodowej Miasta,
- racjonalny poziom realizowanych wydatków bieżących,
- ustalenie długookresowych proinwestycyjnych proporcji podziału środków budżetowych, znajdujących swoje odzwierciedlenie we wzroście wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach budżetu Miasta,
- umiejętny montaż finansowy inwestycji, wykorzystujący zewnętrzne źródła finansowania.

STAN ZOBOWIĄZAŃ KREDYTOWYCH I POŻYCZKOWYCH

Dług jednostek samorządu terytorialnego, stanowiący część długu publicznego, jest zaciągany przez samorzady na sfinansowanie wydatków nie znajdujących pokrycia

w dochodach budżetowych. Zgodnie z zapisami ustawy o finansach publicznych jednostka samorządu terytorialnego ma prawo zaciągać kredyty i pożyczki oraz emitować papiery wartościowe, stanowiące zwrotne źródła dochodów. Środki pozyskiwane w formie zwrotnych dochodów dłużnych wymagają racjonalnego nimi gospodarowania.

W latach 2005-2007 Miasto Tomaszów Lubelski prowadziło ostrożną politykę kredytowo-pożyczkową. Na dzień 31 grudnia 2006 roku zadłużenie Miasta wyniosło 0,88 mln zł., a na koniec 2007 r. planowany poziom zadłużenia wynosi 3,97 mln zł. Planowany dług ma służyć finansowaniu rozszerzonego zakresu zadań inwestycyjnych.

W poniższym zestawieniu przedstawiono podstawowe dane charakteryzujące poziom zadłużenia Miasta Tomaszów Lubelski w latach 2005-2007.

Zadłużenie Miasta Tomaszów Lubelski w latach 2003-2007 w zł

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007*
Transze kredytu	3 779 979	2 706 014	6 287 559	5 661 580	800 000
Odsetki	43 582	101 161	139 028	196 084	223 306
Raty kapitałowe	1 412 579	1 801 522	2 368 880	3 394 916	3 938 984
Saldo zadłużenia	4 993 139	5 857 641	9 776 320	11 937 234	8 798 250

*przewidywane zadłużenie na koniec 2007r.

Źródło: na podstawie danych UG Tomaszów Lubelski

Wskaźnik zadłużenia z tytułu obsługi tych zobowiązań, liczony jako stosunek obsługi kredytów i pożyczek oraz poręczeń do dochodów wynosi w 2007r. oraz wskaźnik poziomu zadłużenia w stosunku do dochodów ogółem budżetu miasta w 2007r. zachowuje bezpieczny poziom w stosunku do bariery wyznaczonej ustawą o finansach publicznych (bariera 60% i bariera 15%).

Podsumowując należy stwierdzić, iż jeśli władze Miasta Tomaszów Lubelski będą chciały realizować duże programy inwestycyjne, możliwym będzie racjonalne korzystanie z długu komunalnego, jako elementu montażu finansowego projektów. Na podstawie posiadanej prognozy budżetu należy wykonać wówczas symulacje pozwalające oszacować wielkość bezpiecznego poziomu zadłużenia oraz dokonać doboru instrumentu dłużnego stosownie do kondycji finansowej i zakresu planowanych programów inwestycyjnych miasta. Bezwzględnie należy unikać zaciągania długu na cele bieżącej konsumpcji.

SCENARIUSZ WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH BUDŻETU MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI DO 2015 ROKU

Poniżej zostały zamieszczone zestawienia tabelaryczne obrazujące prognozowane przepływy finansowe.

SCENARIUSZ I

Wartość wydatków inwestycyjnych w tym scenariuszu przyjmuje się na poziomie wielkości bazujących na dochodach zaprezentowanych w budżecie miasta oraz wskazanym poziomie wydatków bieżących, bez sięgania po dodatkowe dochody o charakterze zwrotnym (bez nowego długu). Wariant nie uwzględnia ewentualnego pozyskania środków pomocowych Unii Europejskiej. W kolejnych latach ustala się wartości wydatków na poziomie, który pozwala na to, że skumulowany stan gotówki na koniec każdego roku jest dodatni. Przy utrzymaniu dotychczas prowadzonej polityki finansowej własny potencjał inwestycyjny Miasta Tomaszów Lubelski w latach 2009-2010 nie będzie wysoki i wyniesie ok. 600 tys. zł (2009r.) oraz 1,8 mln zł (2010r.) Przyczyną tego jest realizowana w ostatnich latach polityka finansowa – zarówno podatkowa jak i wydatkowa (wysokie wydatki bieżące), a także konieczność spłaty zobowiązań dłużnych lat wcześniejszych. Wydatki te angażują większość środków budżetowych pozostających w dyspozycji władz lokalnych w okresie 2009-2010. Nieco wyższy własny potencjał inwestycyjny miasta pojawia się począwszy od 2011r. Począwszy od tegoż roku wyniesie on w kolejnych latach: 2,7 mln zł. w 2011r., 4,5 mln zł. w 2012r., 5,1 mln zł. w 2013r. oraz 5,7 mln zł. w 2014r. i 6,6 mln zł. w 2015 r., a następnie 7,5 mln zł w 2016r., 8,5 mln zł w 2017r. i 9,7 mln zł. w 2018r.

Przy takim poziomie inwestycji miasto w całym analizowanym okresie zachowuje płynność finansową. Scenariusz ten obrazuje własny potencjał inwestycyjny miasta. Szczegółowe projekcje przedstawiono w Tabeli I, zamieszczonej poniżej.

W obecnej sytuacji finansowej głównym problemem jest bardzo ograniczony (nawet w przypadku zaciągnięcia nowego długu) własny potencjał inwestycyjny miasta. Ta niekorzystna sytuacja – znacznie ogranicza możliwość pozyskania funduszy unijnych w trzech najbliższych latach.

Władze miasta chcąc podwyższyć możliwości inwestycyjne powinny podjąć działania mające na celu podwyższenie własnego potencjału inwestycyjnego do kwoty co najmniej 2,5-3,0 mln zł. rocznie w okresie 2009-2010r. Należą do nich:

- podwyższenie dochodów podatkowych budżetu miasta,
- znaczne obniżenie wydatków bieżących,
- rozłożenie spłaty zadłużenia na dłuższy okres – w obecnej sytuacji finansowej miasta roczne raty spłaty kredytów powinny być możliwie niskie.

Realizacja tych przedsięwzięć jest warunkiem opracowania Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Miasta w wartościach choć w części odpowiadających zgłaszanym oczekiwaniom.

SCENARIUSZ II

Scenariusz ten przedstawia możliwość realizacji wariantu przyspieszonego rozwoju miasta w stosunku do „Scenariusza I”, zwłaszcza w okresie najbliższych kilku lat. Warunkiem jego wykonania jest sięgnięcie po instrumenty rynku dłużnego w postaci kredytu bankowego, z odroczonymi terminami spłaty rat kapitałowych. Wartość wydatków inwestycyjnych w okresie prognozowanym przyjmuje się na poziomie, który pozwala uzyskać dodatni skumulowany stan gotówki na koniec każdego roku. Należy jednak zaznaczyć, iż ze względu na trudną sytuację finansową miasta, mogą pojawić się trudności w pozyskaniu środków dłużnych na warunkach odpowiadających oczekiwaniom.

W tym wariantcie prognozy bazując na założeniach Scenariusza I, dodatkowo począwszy od 2008r. zostają zaciągnięte nowe kredyty przeznaczone na cele inwestycje. Ich wielkość wyniesie 3,9 mln zł w 2009r., 2,95 mln zł w 2010 r., 2,2 mln zł w 2011r., 1,45 mln zł w 2012r. oraz 1,2 mln zł w 2013r., i po 200 tys. zł rocznie w latach 2014-2015. Razem nowy dług na cele finansowania inwestycji zaplanowano tu w wysokości 13,9 mln zł (do 2015r.). Całkowitą spłatę tego zadłużenia przewidziano do 2021r. W wyniku tak prowadzonej polityki nastąpi możliwość wzrostu wielkości realizowanych zadań inwestycyjnych do poziomu 4,5 mln zł rocznie w latach 2009-2011, a następnie 5,0 mln zł w latach 2012-2013. oraz 4,3 mln zł . w 2014r. i 4,95 mln zł w 2015r. (te dwa ostatnie lata wykazują już własny potencjał finansowy bez nowego kredytu).

W wyniku powstałych kosztów zaciągnięcia długu nastąpi pewne zmniejszenie potencjału inwestycyjnego w kolejnych latach (wskutek spłaty rat i odsetek kapitałowych). W okresie 2016-2018 przy tak realizowanej polityce finansowej własny potencjał inwestycyjny miasta wyniesie od ok. 5,7 mln zł. w 2016 r. do ok.6,78 mln zł. w 2017r. oraz - 8,0 mln zł. w 2018r.

Począwszy od 2016r. pojawia dalsza możliwość zaciągania nowego długu w kwotach o podobnej wartości jak w latach wcześniejszych. W kolejnych latach okresu 2009-2013 można podjąć decyzję się o zaciągnięciu kredytu w innych wartościach, jednak zawsze w wysokości pozwalającej zachować płynność finansową w całym okresie. Alternatywa dla zaciągnięcia kredytu może być także emisja obligacji komunalnych. Przedstawiony scenariusz zakłada zrównoważenie budżetu, a tym samym zachowanie płynności finansowej w całym analizowanym okresie. Wariant ten jest rekomendowany do realizacji, daje bowiem możliwość realizacji wariantu szybszego rozwoju miasta.

SCENARIUSZ III

Scenariusz ten przedstawia możliwość realizacji wariantu przyspieszonego w stosunku do Scenariusza I i Scenariusza II rozwoju miasta w okresie następnego okresu budżetowego Unii Europejskiej. Warunkiem jego wykonania jest:

- pełne wykorzystanie własnego potencjału finansowego,
- sięgnięcie po instrumenty rynku dłużnego w postaci kredytu bankowego, zgodnie z założeniami Scenariusza II,
- racjonalizacja wydatków bieżących;

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

- zachowanie szybszego tempa dochodów budżetowych niż wydatków bieżących;
- uzyskanie dofinansowania funduszami UE lub innymi zagranicznymi nie podlegającymi zwrotowi na poziomie wykazanym w zestawieniu poniżej (tabela). Zgodnie z sugestią władz miasta sporządzający raport uwzględnili uzyskanie dofinansowania z Funduszy UE już w 2008r.

Warunkiem realizacji tego Scenariusza jest uzyskanie zewnętrznego dofinansowania zadań inwestycyjnych miasta zgodnie z poniższym zestawieniem :

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Razem nakłady inwestycyjne w zł	7 213 286	16 002 985	16 418 058	12 150 500	8 137 200	7 005 100	7 688 600	5 990 600
środki własne + dług w zł	3 713 286	5 702 985	4 918 058	4 436 960	5 537 200	4 305 100	4 030 500	4 490 600
Fundusze UE w zł	3 500 000	11 700 000	11 900 000	7 600 000	3 100 000	2 100 000	3 300 000	1 100 000
% projektów inwestyc. objętych dofinansowaniem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	0,00%
% dofinansowania funduszami UE	48,52%	73,11%	72,48%	62,55%	38,10%	29,98%	42,92%	18,36%

Przedstawiony scenariusz ma charakter hipotetyczny, należy go traktować jako wariant maksimum (choć teoretycznie możliwe są jeszcze korzystniejsze konfiguracje montażu finansowego). Warunkiem jego realizacji jest pozyskanie instrumentów dłużnych na zapewnienie udziału własnego we współfinansowaniu projektów unijnych oraz bardzo dobre przygotowanie projektów inwestycyjnych do dofinansowania funduszami unijnymi, a także uzyskanie pozytywnych wyników etapów oceny formalnej i oceny merytorycznej projektów.

Wartość wydatków inwestycyjnych w okresie prognozowanym przyjmuje się na poziomie, który pozwala uzyskać dodatni skumulowany stan gotówki na koniec każdego roku.

SCENARIUSZ IV

Scenariusz ten przedstawia możliwość realizacji wariantu przyspieszonego w stosunku do Scenariusza I i Scenariusza II rozwoju miasta w okresie następnego okresu budżetowego Unii Europejskiej. Zgodnie z oczekiwaniami władz miasta obejmuje finansowanie inwestycji budowy krytej pływalni w mieście Tomaszowie (o to zadanie został rozszerzony Scenariusz III). W Scenariuszu tym założono także coroczne dopłaty budżetowe – jako dofinansowanie kosztów utrzymania obiektu – począwszy od 2011r. w wysokości 800 tys. zł rocznie.

Warunkiem realizacji Scenariusza IV jest:

- pełne wykorzystanie własnego potencjału finansowego,
- uzyskanie wpływów budżetowych ze sprzedaży mienia komunalnego w następującej wysokości:

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1 829 207	7 600 000	600 000	2 550 000	550 000	500 000	500 000	500 000

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

- sięgnięcie po instrumenty rynku dłużnego w postaci kredytu bankowego lub emisji obligacji komunalnych w następujących kwotach:

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1 800 000	6 000 000	7 350 000	3 050 000	3 500 000	2 750 000	2 800 000	2 000 000

Całkowitą spłatę zadłużenia założono do 2021 r.

- stała racjonalizacja wydatków bieżących w całym prognozowanym okresie;
- zachowanie szybszego tempa dochodów budżetowych niż wydatków bieżących;
- uzyskanie dofinansowania funduszami UE lub innymi zagranicznymi nie podlegającymi zwrotowi na poziomie wykazanym w zestawieniu poniżej (tabela).

Realizując ten Scenariusz władze miasta powinny:

- maksymalizować dochody budżetowe,
- stale monitorować koszty świadczenia usług komunalnych i społecznych, dążąc do racjonalizacji wydatków bieżących,
- umiejętnie zarządzać długiem komunalnym,
- profesjonalnie przygotować projekty inwestycyjne do współfinansowania funduszami UE,

Planowane źródła finansowania zadań inwestycyjnych zawartych w Scenariuszu IV przedstawiono w poniższym zestawieniu :

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Razem nakłady inwestycyjne w zł	7 213 286	28 602 985	27 391 058	12 150 500	8 137 200	7 005 100	7 188 600	4 990 500
środki własne + dług w zł	3 713 286	13 602 985	9 391 058	6 150 500	5 637 200	4 505 100	4 688 600	4 140 500
Fundusze UE w zł	3 500 000	15 200 000	18 600 000	6 000 000	2 400 000	2 500 000	2 500 000	850 000
% projektów inwestycyjnych objętych dofinansowaniem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
% dofinansowania funduszami UE	48,52%	52,44%	65,71%	49,38%	30,72%	35,69%	34,78%	17,03%

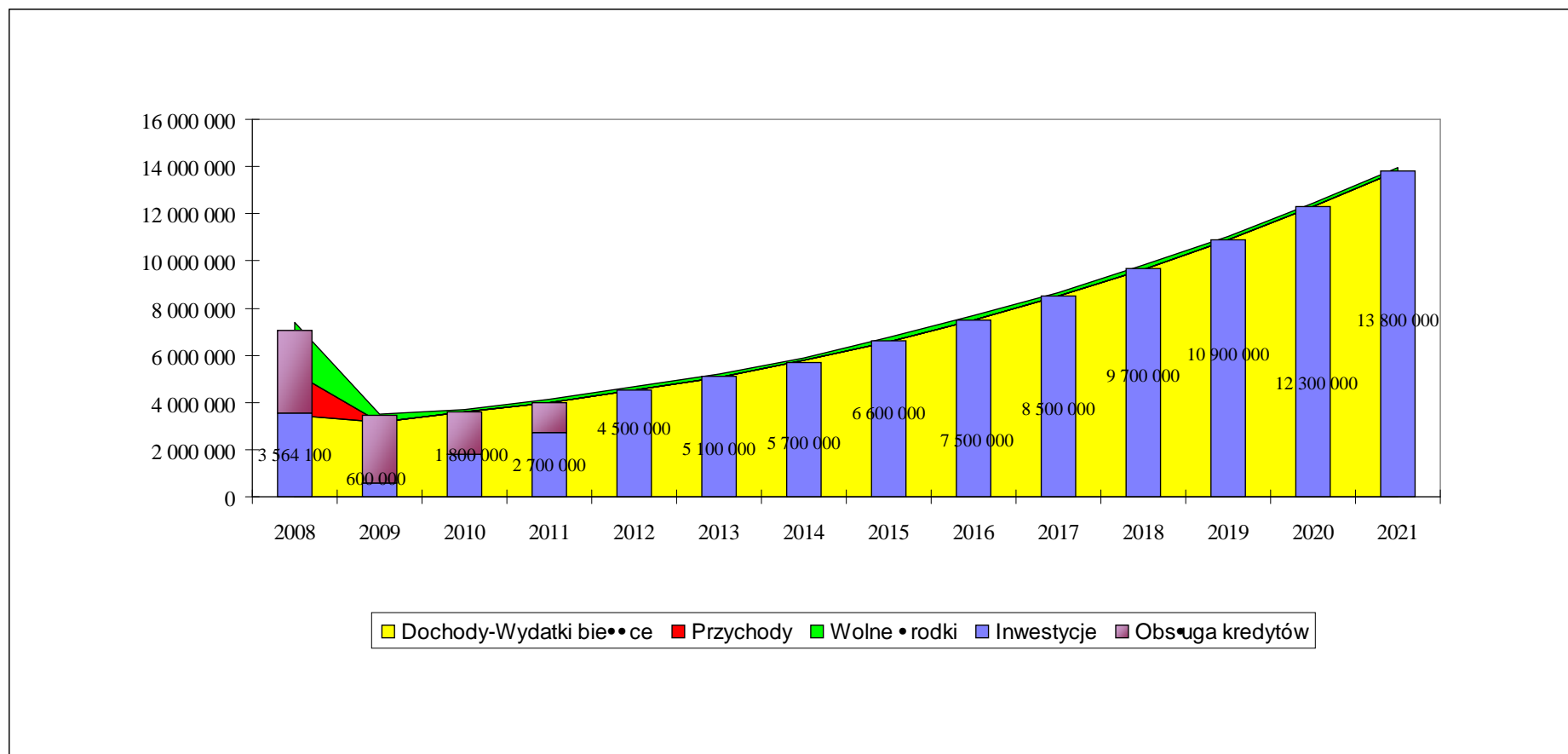
Przedstawiony scenariusz ma charakter hipotetyczny, należy go traktować jako wariant maksimum. Warunkiem jego realizacji jest pozyskanie instrumentów dłużnych na zapewnienie udziału własnego we współfinansowaniu projektów unijnych oraz bardzo dobre przygotowanie projektów inwestycyjnych do dofinansowania funduszami unijnymi, a także uzyskanie pozytywnych wyników etapów oceny formalnej i oceny merytorycznej projektów.

Wartość wydatków inwestycyjnych w okresie prognozowanym przyjmuje się na poziomie, który pozwala uzyskać dodatni skumulowany stan gotówki na koniec każdego roku.

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

SCENARIUSZ I „WŁASNY POTENCJAŁ FINANSOWY”

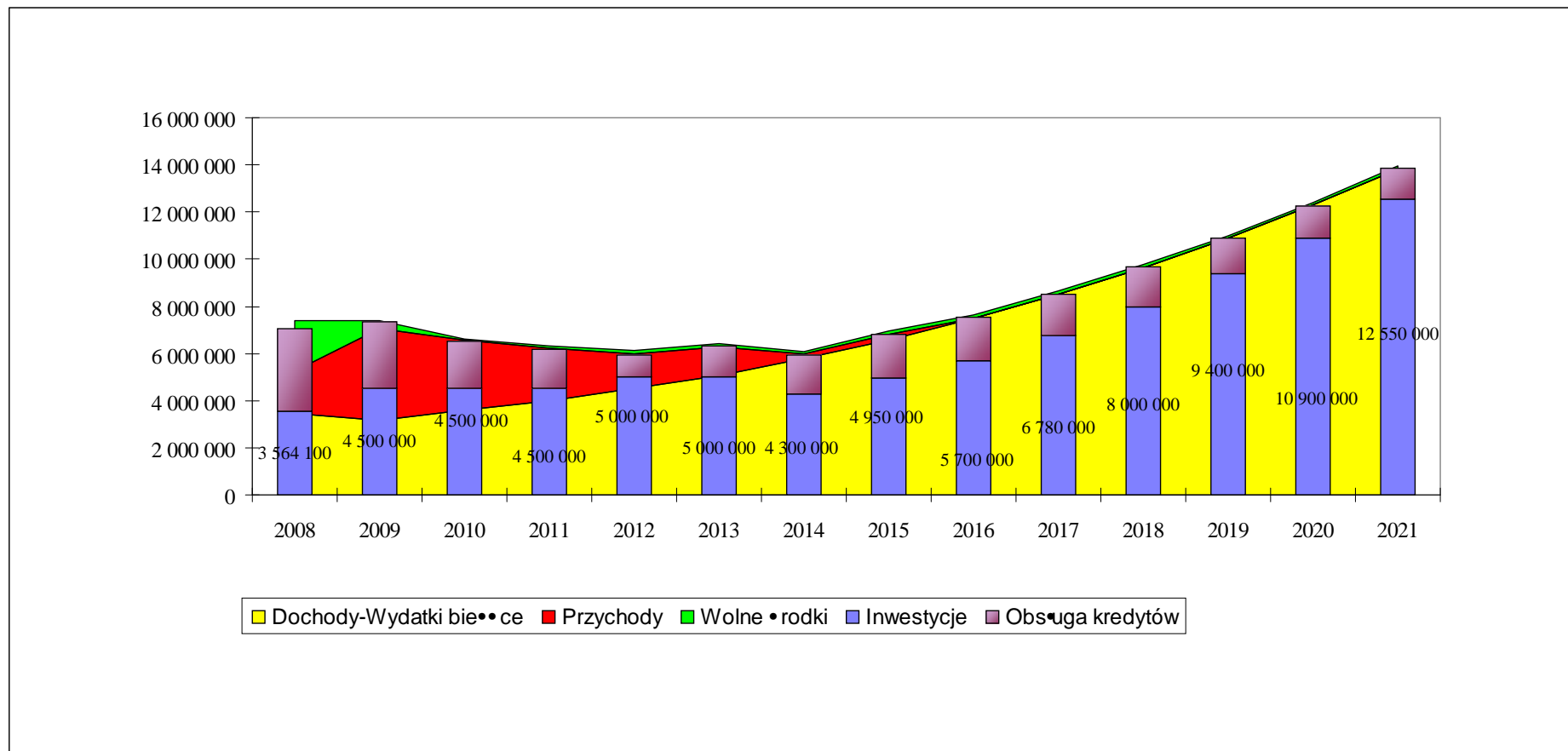
WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

SCENARIUSZ II „WŁASNY POTENCJAŁ FINANSOWY + KREDYT

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DOCHODY OGÓŁEM	38 257 087	39 213 445	41 426 633	43 733 929	46 293 044	49 440 295	52 892 325	56 714 790	60 816 313	65 221 859	69 953 838	75 036 618	80 496 401	86 361 356
Dochody własne	22 206 949	22 101 686	23 377 379	24 675 157	26 145 152	27 930 041	29 919 497	32 127 991	34 497 257	37 059 186	39 817 750	42 788 158	45 986 801	49 431 343
1. Podstawowe dochody podatkowe	18 581 697	19 627 344	20 811 666	22 060 247	23 438 351	25 154 681	27 017 951	29 087 241	31 307 974	33 712 721	36 303 552	39 094 946	42 102 507	45 343 062
2. Wpływy z majątku i sprzedaży	2 445 466	1 244 299	1 276 916	1 262 219	1 285 490	1 267 542	1 301 650	1 339 554	1 379 925	1 422 475	1 467 775	1 516 004	1 567 352	1 622 022
3. Dochody z działalności finansowej	118 135	121 786	126 032	130 629	135 560	141 755	148 345	155 581	163 292	171 444	180 127	189 374	199 222	209 710
4. Pozostałe podatki i opłaty	580 200	599 228	621 932	647 227	673 905	708 191	743 554	781 852	821 773	863 146	906 636	952 352	1 000 409	1 050 929
5. Pozostałe dochody własne	481 451	509 030	540 833	574 835	611 846	657 871	707 998	763 763	824 294	889 400	959 660	1 035 484	1 117 312	1 205 620
Subwencje i dotacje	16 050 138	17 111 759	18 049 254	19 058 772	20 147 893	21 510 254	22 972 828	24 586 800	26 319 055	28 162 674	30 136 088	32 248 460	34 509 600	36 930 013
Subwencje ogółem	10 172 478	10 687 205	11 283 017	11 923 701	12 615 488	13 479 865	14 409 232	15 435 472	16 538 046	17 712 545	18 970 455	20 317 698	21 760 621	23 306 017
Dotacje ogółem	5 877 660	6 424 553	6 766 237	7 135 071	7 532 405	8 030 389	8 563 596	9 151 328	9 781 009	10 450 129	11 165 633	11 930 761	12 748 980	13 623 996
Dotacje UE i inne niepodlegające zwrotowi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
WYDATKI BIEŻĄCE:	34 818 059	36 041 558	37 809 007	39 727 559	41 782 737	44 370 371	47 115 199	50 125 587	53 327 520	56 707 129	60 302 916	64 128 834	68 199 746	72 531 479
WYDATKI NA OBSŁUGĘ ZADŁUŻENIA	712 597	270 161	358 668	450 744	552 845	606 600	635 580	588 060	525 060	447 060	354 660	262 260	172 860	86 460
SRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE BRUTTO	2 726 431	2 901 725	3 258 958	3 555 626	3 957 462	4 463 323	5 141 547	6 001 144	6 963 733	8 067 671	9 296 262	10 645 524	12 123 796	13 743 416
FINANSOWANIE MBBR														
Przychody z zaciągania długu	1 800 000	3 900 000	2 950 000	2 200 000	1 450 000	1 200 000	200 000	200 000	0	0	0	0	0	0
Przychody z prywatyzacji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Splata zadłużenia	2 767 000	2 579 250	1 650 000	1 232 241	390 000	717 000	992 000	1 250 000	1 300 000	1 300 000	1 300 000	1 250 000	1 200 000	1 201 000
Pozostałe rozchody	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE NETTO	1 759 431	4 222 475	4 558 958	4 523 385	5 017 462	4 946 323	4 349 547	4 951 144	5 663 733	6 767 671	7 996 262	9 395 524	10 923 796	12 542 416
INWESTYCJE I INNE WYDATKI MAJĄTKOWE	3 564 100	4 500 000	4 500 000	4 500 000	5 000 000	5 000 000	4 300 000	4 950 000	5 700 000	6 780 000	8 000 000	9 400 000	10 900 000	12 550 000
Roczne przepływy gotówki netto	-1 804 669	-277 525	58 958	23 385	17 462	-53 677	49 547	1 144	-36 267	-12 329	-3 738	-4 476	23 796	-7 584
Wolne środki na koniec roku	339 528	62 003	120 961	144 346	161 809	108 132	157 679	158 823	122 555	110 226	106 488	102 012	125 808	118 224
2006 rok	2 731 230 zł													

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

SCENARIUSZ II „WŁASNY POTENCJAŁ FINANSOWY + KREDYT”

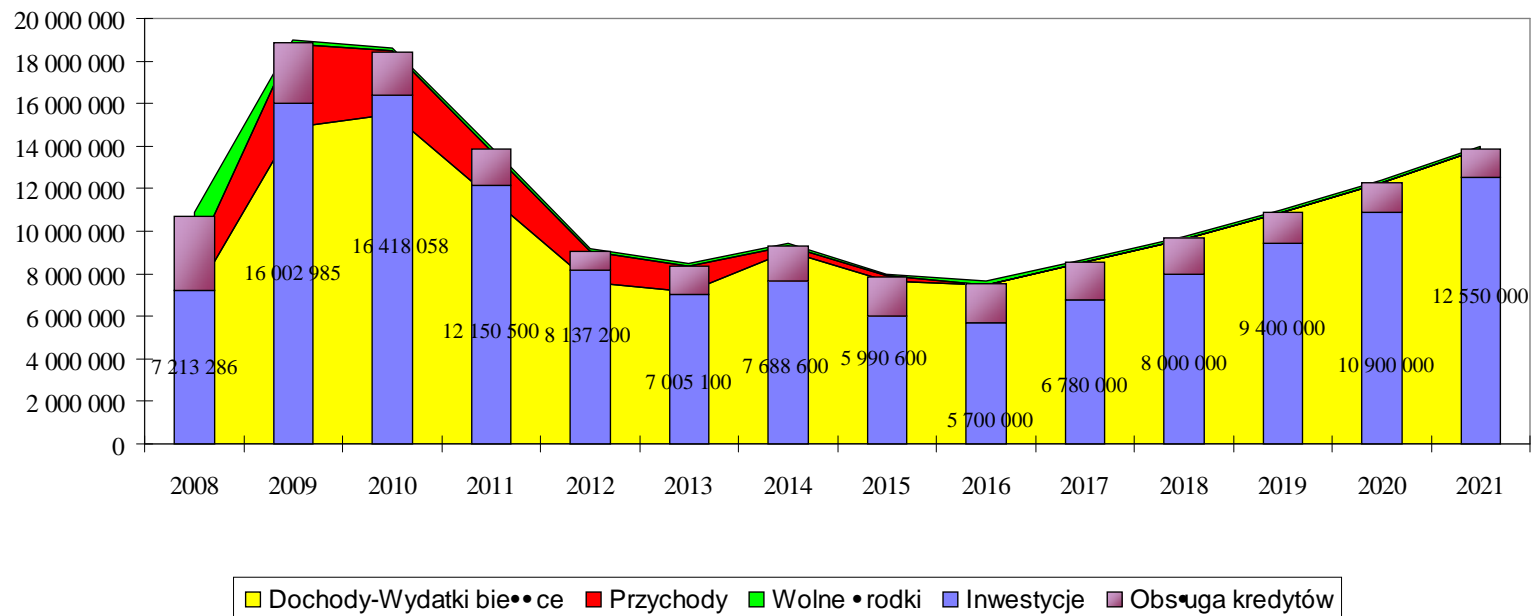
WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

SCENARIUSZ III „FINANSOWANIE WPI - WŁASNY POTENCJAŁ FINANSOWY + KREDYT+ FUNDUSZE UE”

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DOCHODY OGÓLEM	41 757 087	50 913 445	53 326 633	51 333 929	49 393 044	51 540 295	56 192 325	57 814 790	60 816 313	65 221 859	69 953 838	75 036 618	80 496 401	86 361 356
Dochody własne	22 206 949	22 101 686	23 377 379	24 675 157	26 145 152	27 930 041	29 919 497	32 127 991	34 497 257	37 059 186	39 817 750	42 788 158	45 986 801	49 431 343
1. Podstawowe dochody podatkowe	18 581 697	19 627 344	20 811 666	22 060 247	23 438 351	25 154 681	27 017 951	29 087 241	31 307 974	33 712 721	36 303 552	39 094 946	42 102 507	45 343 062
2. Wpływy z majątku i sprzedaży	2 445 466	1 244 299	1 276 916	1 262 219	1 285 490	1 267 542	1 301 650	1 339 554	1 379 925	1 422 475	1 467 775	1 516 004	1 567 352	1 622 022
3. Dochody z działalności finansowej	118 135	121 786	126 032	130 629	135 560	141 755	148 345	155 581	163 292	171 444	180 127	189 374	199 222	209 710
4. Pozostałe podatki i opłaty	580 200	599 228	621 932	647 227	673 905	708 191	743 554	781 852	821 773	863 146	906 636	952 352	1 000 409	1 050 929
5. Pozostałe dochody własne	481 451	509 030	540 833	574 835	611 846	657 871	707 998	763 763	824 294	889 400	959 660	1 035 484	1 117 312	1 205 620
Subwencje i dotacje	19 550 138	28 811 759	29 949 254	26 658 772	23 247 893	23 610 254	26 272 828	25 686 800	26 319 055	28 162 674	30 136 088	32 248 460	34 509 600	36 930 013
Subwencje ogółem	10 172 478	10 687 205	11 283 017	11 923 701	12 615 488	13 479 865	14 409 232	15 435 472	16 538 046	17 712 545	18 970 455	20 317 698	21 760 621	23 306 017
Dotacje ogółem	5 877 660	6 424 553	6 766 237	7 135 071	7 532 405	8 030 389	8 563 596	9 151 328	9 781 009	10 450 129	11 165 633	11 930 761	12 748 980	13 623 996
Dotacje UE i inne niepodlegające zwrotowi	3 500 000	11 700 000	11 900 000	7 600 000	3 100 000	2 100 000	3 300 000	1 100 000	0	0	0	0	0	0
WYDATKI BIEŻĄCE:	34 818 059	36 041 558	37 809 007	39 727 559	41 782 737	44 370 371	47 115 199	50 125 587	53 327 520	56 707 129	60 302 916	64 128 834	68 199 746	72 531 479
WYDATKI NA OBSŁUGĘ ZADŁUŻENIA	712 597	270 161	358 668	450 744	552 845	606 600	635 580	588 060	525 060	447 060	354 660	262 260	172 860	86 460
SRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE BRUTTO	6 226 431	14 601 725	15 158 958	11 155 626	7 057 462	6 563 323	8 441 547	7 101 144	6 963 733	8 067 671	9 296 262	10 645 524	12 123 796	13 743 416
FINANSOWANIE MBBR														
Przychody z zaciągania długu	1 800 000	3 900 000	2 950 000	2 200 000	1 450 000	1 200 000	200 000	200 000	0	0	0	0	0	0
Przychody z prywatyzacji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Splata zadłużenia	2 767 000	2 579 250	1 650 000	1 232 241	390 000	717 000	992 000	1 250 000	1 300 000	1 300 000	1 300 000	1 250 000	1 200 000	1 201 000
Pozostałe rozchody	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE NETTO	5 259 431	15 922 475	16 458 958	12 123 385	8 117 462	7 046 323	7 649 547	6 051 144	5 663 733	6 767 671	7 996 262	9 395 524	10 923 796	12 542 416
INWESTYCJE I INNE WYDATKI MAJĄTKOWE	7 213 286	16 002 985	16 418 058	12 150 500	8 137 200	7 005 100	7 688 600	5 990 600	5 700 000	6 780 000	8 000 000	9 400 000	10 900 000	12 550 000
Roczne przepływy gotówki netto	-1 953 855	-80 510	40 900	-27 115	-19 738	41 223	-39 053	60 544	-36 267	-12 329	-3 738	-4 476	23 796	-7 584
Wolne środki na koniec roku	190 342	109 832	150 732	123 617	103 880	145 103	106 050	166 594	130 326	117 997	114 259	109 783	133 579	125 995

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

SCENARIUSZ III „FINANSOWANIE WPI -WŁASNY POTENCJAŁ FINANSOWY + KREDYT + FUNDUSZE UE”

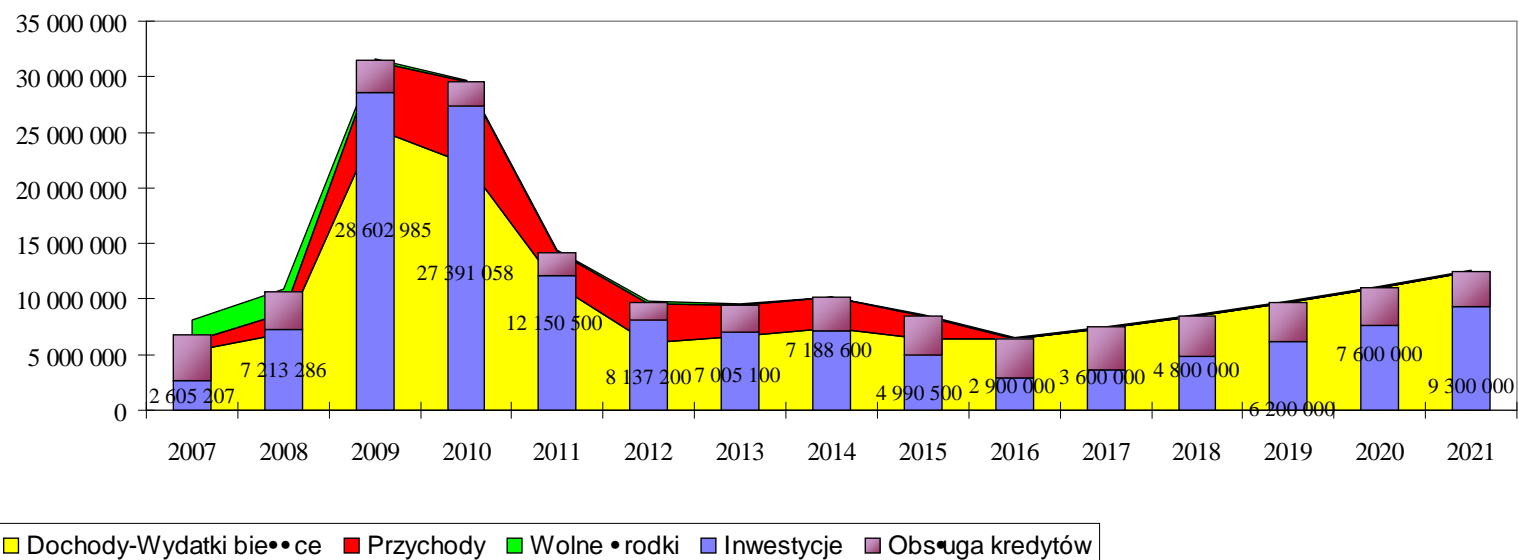

SCENARIUSZ IV „WŁASNY POTENCJAŁ FINANSOWY + KREDYT+ FUNDUSZE UE – wariant z finansowaniem krytej płynności”

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DOCHODY OGÓŁEM	41 757 087	61 413 445	60 026 633	51 733 929	48 693 044	51 940 295	55 392 325	57 564 790	60 816 313	65 221 859	69 953 838	75 036 618	80 496 401	86 361 356
Dochody własne	22 206 949	29 101 686	23 377 379	26 675 157	26 145 152	27 930 041	29 919 497	32 127 991	34 497 257	37 059 186	39 817 750	42 788 158	45 986 801	49 431 343
1. Podstawowe dochody podatkowe	18 581 697	19 627 344	20 811 666	22 060 247	23 438 351	25 154 681	27 017 951	29 087 241	31 307 974	33 712 721	36 303 552	39 094 946	42 102 507	45 343 062
2. Wpływy z majątku i sprzedaży	2 445 466	8 244 299	1 276 916	3 262 219	1 285 490	1 267 542	1 301 650	1 339 554	1 379 925	1 422 475	1 467 775	1 516 004	1 567 352	1 622 022
3. Dochody z działalności finansowej	118 135	121 786	126 032	130 629	135 560	141 755	148 345	155 581	163 292	171 444	180 127	189 374	199 222	209 710
4. Pozostałe podatki i opłaty	580 200	599 228	621 932	647 227	673 905	708 191	743 554	781 852	821 773	863 146	906 636	952 352	1 000 409	1 050 929
5. Pozostałe dochody własne	481 451	509 030	540 833	574 835	611 846	657 871	707 998	763 763	824 294	889 400	959 660	1 035 484	1 117 312	1 205 620
Subwencje i dotacje	19 550 138	32 311 759	36 649 254	25 058 772	22 547 893	24 010 254	25 472 828	25 436 800	26 319 055	28 162 674	30 136 088	32 248 460	34 509 600	36 930 013
Subwencje ogółem	10 172 478	10 687 205	11 283 017	11 923 701	12 615 488	13 479 865	14 409 232	15 435 472	16 538 046	17 712 545	18 970 455	20 317 698	21 760 621	23 306 017
Dotacje ogółem	5 877 660	6 424 553	6 766 237	7 135 071	7 532 405	8 030 389	8 563 596	9 151 328	9 781 009	10 450 129	11 165 633	11 930 761	12 748 980	13 623 996
Dotacje UE i inne niepodlegające zwrotowi	3 500 000	15 200 000	18 600 000	6 000 000	2 400 000	2 500 000	2 500 000	850 000	0	0	0	0	0	0
WYDATKI BIEŻĄCE:	34 818 059	36 041 558	37 809 007	40 527 559	42 617 544	45 249 639	48 040 604	51 101 066	54 355 398	57 789 493	61 442 655	65 328 990	69 463 521	73 862 246
WYDATKI NA OBSŁUGĘ ZADŁUŻENIA	712 597	270 161	484 668	840 744	993 845	1 163 400	1 249 800	1 316 340	1 304 880	1 145 922	953 364	760 806	568 248	372 624
SRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE BRUTTO	6 226 431	25 101 725	21 732 958	10 365 626	5 081 655	5 527 256	6 101 922	5 147 384	5 156 035	6 286 444	7 557 819	8 946 822	10 464 633	12 126 486
FINANSOWANIE MBBR														
Przychody z zaciągania długu	1 800 000	6 000 000	7 350 000	3 050 000	3 500 000	2 750 000	2 800 000	2 000 000	0	0	0	0	0	0
Przychody z prywatyzacji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Splata zadłużenia	2 767 000	2 579 250	1 650 000	1 232 241	510 000	1 310 000	1 691 000	2 191 000	2 191 002	2 751 000	2 751 000	2 751 000	2 802 000	2 852 000
Pozostałe rozchody	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE NETTO	5 259 431	28 522 475	27 432 958	12 183 385	8 071 655	6 967 256	7 210 922	4 956 384	2 965 033	3 535 444	4 806 819	6 195 822	7 662 633	9 274 486
INWESTYCJE I INNE WYDATKI MAJĄTKOWE	7 213 286	28 602 985	27 391 058	12 150 500	8 137 200	7 005 100	7 188 600	4 990 500	2 900 000	3 600 000	4 800 000	6 200 000	7 600 000	9 300 000
Roczne przepływy gotówki netto	-1 953 855	-80 510	41 900	32 885	-65 545	-37 844	22 322	-34 116	65 033	-64 556	6 819	-4 178	62 633	-25 514
Wolne środki na koniec roku	190 342	109 832	151 732	184 617	119 073	81 228	103 550	69 434	134 467	69 912	76 731	72 553	135 186	109 671

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

SCENARIUSZ IV „WŁASNY POTENCJAŁ FINANSOWY + KREDYT+ FUNDUSZE UE – wariant z finansowaniem krytej pływalni”

Rozdział 5.

Zakres i cele programów i zadań inwestycyjnych realizowanych w ramach Wieloletniego Planu Inwestycyjnego.

Zadanie 1 - Budowa zachodniej i wschodniej obwodnicy miasta

Zakres zadania

- Obwodnica zachodnia - długość drogi 320 m, jezdnia dwupasmowa szerokości 6,0 m ograniczona krawężnikami, obustronny chodnik szerokości 1,5 m oddzielony od jezdni pasem zieleni, szerokość pasa drogowego 20.0 m, nawierzchnia bitumiczna; wraz z realizacją drogi wymagana jest przebudowa kanału deszczowego na odcinku ok. 200m z $\varnothing 600$ na $\varnothing 1000$ mm przy ul.Rymarskiej

- Obwodnica wschodnia – długość drogi 1600m, jezdnia dwupasmowa szerokości 7,0 m ograniczona krawężnikiem, chodnik dwustronny szerokości 2m, szerokość pasa drogowego min. 20m, nawierzchnia bitumiczna

- Przebudowa ul.Klasztornej – w ramach zadania przebudowie będą podlegać fragmenty ul.Żeromskiego i ul.J.Petera, droga klasy Z ciąg o łącznej długości 375m , jezdnia szerokości 6,0–7,0m ograniczona krawężnikiem, chodnik dwustronny szerokości 2m, nawierzchnia bitumiczna;

Cel operacyjny - odciążenie ruchu drogowego w obrębie starego miasta.

Okres realizacji zadania – 2008-2010 (obwodnica zachodnia), 2011-2013 (obwodnica wschodnia), 2008 –2009 (ul.Klasztorna)

Całkowity koszt realizacji zadania – 3.600.000 zł (obwodnica zachodnia) + 3.500.000 zł (obwodnica wschodnia) + 560.000 zł. (ul.Klasztorna)

Stopień pilności zadania – zadanie priorytetowe

Zadanie 2 - Przebudowa ulic na Starówce:

Zakres zadania – przebudowa ulic na starówce obejmująca wymianę nawierzchni bitumicznej i remont chodników: ul. Szczepankiewicza, ul. Sobieskiego, ul. Staszica, ul. Kilińskiego, ul. Głowackiego oraz wymianę nawierzchni w ulicach: ul. Bracka, ul. Mydlarska. Nawierzchnia bitumiczna ulic i chodniki są zniszczone i stanowią zagrożenie bezpieczeństwa ruchu. Długość wymienionych dróg : 1520m , powierzchnia 9120 m².

Cel operacyjny - poprawa lokalnego systemu drogowego

Okres realizacji zadania – 2009-2014

Całkowity koszt realizacji zadania - 1 909 800 zł.

Stopień pilności zadania – zadanie pilne.

Zadanie 3 - Modernizacja dróg gminnych wewnątrzsiedlowych.

Zadanie 3a.

Zakres zadania

- budowa ul. Iwaszkiewicza - długość drogi 210+195m, jezdnia szerokości 5,0-3,5 m ograniczona krawężnikami, jednostronny chodnik szerokości 1,5 m, Nawierzchnia z bitumiczna, na podbudowie betonowej i podsypce cementowo-piaskowej.
- budowa ul. Gałczyńskiego - droga publiczna miejska wewnątrzsiedlowa kl. D, długości 230m, jezdnia szerokości 5,0 m i 3,5m z kostki brukowej, z chodnikiem jednostronnym szer. 1,5m,.
- budowa ul. Wyszyńskiego – dokończenie - droga publiczna miejska wewnątrzsiedlowa kl. D długości 290m, o szerokości jezdni 5,0 m z zatoką do nawracania, z chodnikiem jednostronnym, ciąg pieszy szer.3 m dł.80m z kostki brukowej

Cel operacyjny - poprawa lokalnego systemu drogowego

Okres realizacji zadania – 2008-2009

Całkowity koszt realizacji zadania – 935 000 zł.

Stopień pilności zadania – zadanie pilne.

Zadanie 3b

Pozostałe drogi miejskie. Są to drogi publiczne miejskie o charakterze wewnątrzsiedlowym.

Zakres zadania

- budowa ul. P. Skargi – dokończenie – droga kl. D długości 216m, szerokość jezdni 5,0 m, pobocza gruntowe. nawierzchnia z kostki brukowej grubości 8 cm na podbudowie betonowej i podsypce cementowo-piaskowej;
- budowa ul. Wiśniowa – droga kl. D długości 160m, szer. jezdni 5,0 - 6,0m z jednostronnym chodnikiem, nawierzchnia z betonu asfaltowego.
- budowa ul. Spokojna – droga kl. D długości 126m, szer. jezdni 5,0 - 6,0m z jednostronnym chodnikiem, nawierzchnia z betonu asfaltowego.
- budowa ul. Zacisze – droga kl. D długości 270m, szer. jezdni 5,0 - 6,0m z jednostronnym chodnikiem, nawierzchnia z betonu asfaltowego.
- budowa ul. Chrobrego - droga kl. D długości 450m, szer. jezdni 5,0 - 6,0 m z jednostronnym chodnikiem, nawierzchnia z kostki brukowej grubości 8 cm na podbudowie betonowej lub nawierzchnia z betonu asfaltowego.
- budowa ul. bocznej Słowackiego – droga dojazdowa długości 50m, szer. jezdni 3,0, nawierzchnia z kostki brukowej grubości 8 cm na podbudowie betonowej.
- budowa ul. Zawadzkiego – droga dojazdowa długości 50m, szer. jezdni 3,0, nawierzchnia z kostki brukowej grubości 8 cm na podbudowie betonowej.

Drogi na osiedlu „Południe II”

Są to drogi publiczne miejskie wewnątrzsiedlowe, z nawierzchnia z kostki brukowej grubości 8 cm na podbudowie betonowej i podsypce cementowo-piaskowej lub nawierzchnia z betonu asfaltowego.

- budowa ul. E.Plater - droga kl. D długości 140m, szer. jezdni 5,0-5,5 m z jednostronnym chodnikiem,
- budowa ul. K.Wallenroda - droga kl. D długości 140m, szer. jezdni 5,0-5,5m z jednostronnym chodnikiem,
- budowa ul.Norwida - droga kl. L długości 590m, szer. jezdni 5,0 - 6,0 m z jednostronnym chodnikiem.

Drogi na osiedlu "Południe"

Są to drogi publiczne miejskie wewnątrzsiedlowe, z nawierzchnia wykonaną z kostki brukowej grubości 8 cm na podbudowie betonowej lub nawierzchnia z betonu asfaltowego.

- budowa ul. Kusocińskiego - droga kl. D długości 420m, o szer. jezdni 5,0 - 6,0 m z jednostronnym chodnikiem,
- budowa ul. Wilcza - droga kl. L długości 294m, szer. jezdni 5,0 - 6,0 m z jednostronnym chodnikiem.
- budowa ul. Roztocze - droga kl. D długości 195m, szer. jezdni 5,5-6,0 m z jednostronnym chodnikiem.
- budowa ul. Na Skarpie - droga klasy D długości 400m, szer. jezdni 5,0–6,0 m z jednostronnym chodnikiem.

Drogi na osiedlu Osiedle "Północ"

Są to drogi publiczne miejskie wewnątrzsiedlowe, z nawierzchnia wykonaną z kostki brukowej grubości 8 cm na podbudowie betonowej lub z nawierzchnią z betonu asfaltowego.

- budowa ul. Wasilewskiego - droga kl. D długości 500m, o szerokości jezdni 5,0 - 6,0 m z jednostronnym chodnikiem.
- budowa ul. Reja - droga kl. D długości 300m, o szerokości jezdni 5,0 - 6,0 m z jednostronnym chodnikiem,

Cel operacyjny - poprawa lokalnego systemu drogowego

Okres realizacji zadania – 2008-2015

Całkowity koszt realizacji zadania – 4.524.700 zł.

Stopień pilności zadania – średni.

Zadanie 4 - Modernizacja oświetlenia

Zakres zadania – Wykonanie oświetlenia ulicznego w ulicach, gdzie obecnie brakuje takiego oświetlenia obecnie brak oświetlenia ulicznego : budowa oświetlenia w ulicach Majdańskiej, Szymanowskiego, Gałczyńskiego, Zarzecze, Wiśniowej, Spokojnej, Wschodniej, Zacisze, P. Skargi. Modernizacja sieci i oświetlenia przy ul. 29-listopada - polegająca na wymianie istniejącego oświetlenia napowietrznego na kablowe. Istniejące oświetlenie napowietrzne. Razem długość ulic - 2090 mb

Cel operacyjny - poprawa warunków ruchu drogowego

Okres realizacji zadania – 2007-2014

Całkowity koszt realizacji zadania – 692.500 zł.

Stopień pilności zadania – średni

Zadanie 5 – Zakupy inwestycyjne – wykup terenów

Cel operacyjny - poprawa warunków ruchu drogowego

Okres realizacji zadania – 2008-2015

Całkowity koszt realizacji zadania – 1.280.000 zł.

Stopień pilności zadania – niezbędne

RAZEM KOSZTY PROGRAMU DROGI GMINNE:

2007-2015	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
18 502 000	162 000	1 820 429	3 598 613	2 288 058	1 447 000	3 915 200	1 813 600	1 355 600	1 892 500

II. PROGRAM INWESTYCYJNY: ODWODNIENIE

Zadanie 1 - Przebudowa kanałów deszczowych – zadania pilne

Zakres zadania

- budowa kanału deszczowego przy ul. Żeromskiego - etap VI ø1000 dł. 128m,
- budowa kanału deszczowego w ul. Gałczyńskiego ø200 - ø400 dł. 236m
- budowa kanału deszczowego w ul.Kr. Zygmunta III Wazy ø200 - ø500 dł. 195m,
- przebudowa kanału deszczowego „basenu” z ø800 na ø1000 dł. 310m
- budowa separatora piasku i tłuszczu przy ul. Kopernika. Stan obecny brak kanalizacji burzowej lub brak dostatecznej przepustowości.

Cel operacyjny - eliminowanie zanieczyszczeń wprowadzanych do wód powierzchniowych

Okres realizacji zadania – 2007-2015

Całkowity koszt realizacji zadania – 1.495.038 zł.

Stopień pilności zadania – zadanie pilne.

Zadanie 2 - Przebudowa kanałów deszczowych – zadania pozostałe

Zakres zadania –

System kanalizacji deszczowej dla osiedla Południe

Budowa zbiornika retencyjnego dla osiedla Południe - kanalizacja $\varnothing 1200$, zbiornik retencyjny 2000m³ z separatorami piasku i tłuszczu 2000m³. Obecnie fragmenty kanału deszczowego kończą się na łąkach tworząc okresowo rozlewisko, brak własności terenu.

Budowa kanałów deszczowych w ul. Dolnej - kanalizacja $\varnothing 300 - \varnothing 600$ dł. 1555m,

Budowa kanałów deszczowych w ul. Bocznej Dolnej - kanalizacja $\varnothing 300 - \varnothing 400$ dł. 180m,

Budowa kanałów deszczowych w ul. Moniuszki - $\varnothing 300 - \varnothing 500$ dł. 325m,

Budowa kanałów deszczowych w ul. Norwida - kanalizacja $\varnothing 300 - \varnothing 400$ dł. 876m.

System kanalizacji deszczowej do ul. Rolniczej

Budowa kanału deszczowego od ul. Petera do ul. Rolniczej – kanalizacja $\varnothing 1400$ dł. 890m i $\varnothing 1200$ dł. 140m

Cel operacyjny - eliminowanie zanieczyszczeń wprowadzanych do wód powierzchniowych

Okres realizacji zadania – 2009-2015

Całkowity koszt realizacji zadania – 5 076 000 zł.

Stopień pilności zadania – średni

RAZEM KOSZTY PROGRAMU ODWODNIENIE:

2007-2015	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
6 571 038	280 809	372 000	353 229	833 333	1 140 167	192 000	401 500	400 000	2 598 000

III. PROGRAM INWESTYCYJNY: OŚWIATA I WYCHOWANIE

Zadanie 1 - Boiska i hale sportowe przy obiektach oświatowych

Zadanie 1a

Budowa boiska sportowego wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej Nr 3 - projektowane boisko wielofunkcyjne o wym. min 22mx44m, o nawierzchni syntetycznej z trybunami zadanie obejmuje także drenaż i oświetlenie. Obecnie funkcjonujące boisko o nawierzchni asfaltowej jest zniszczone i zdeformowane.

Budowa hali sportowej przy Gimnazjum Nr 2 z boiskami – Hala Sportowa z niezbędnym zapleczem i infrastrukturą o wym. 20,70x39m oraz spełniająca wymogi osób niepełnosprawnych. Dane charakterystyczne: pow. całkowita - 3 204m². Kubatura 19 715 m³. Liczba miejsc parkingowych przy obiekcie -25. Kompleks sportowy z boiskami do gier zespołowych: boisko do siatkówki 9x18m boisko do piłki koszykowej 14x26m, boisko do piłki nożnej 37x88m z bieżnią. Istniejący obiekt nie posiada sali gimnastycznej; uczniów 520

Budowa boiska sportowego wielofunkcyjnego przy Gimnazjum Nr 1 - Projektowane boisko wielofunkcyjne o wym. min 22x44m, o nawierzchni syntetycznej, widownia, drenaż i oświetlenie. Istniejące boiska o nawierzchni asfaltowej są zdeformowane i zniszczone.

Cel operacyjny - poprawa stanu zdrowotnego uczniów i mieszkańców miasta, poprawa warunków nauczania w szkołach.

Okres realizacji zadania – 2008-2010

Całkowity koszt realizacji zadania - 8.378.000 zł

Stopień pilności zadania – zadanie pilne.

Zadanie 1b

Budowa hali sportowej przy Gimnazjum Nr 1 - Hala Sportowa z niezbędnym zapleczem i infrastrukturą o wymiarach co najmniej 19x36m oraz spełniająca wymogi osób niepełnosprawnych. Dane charakterystyczne: Pow. całkowita - 3 200m². Kubatura-19 800 m³. Obiekt posiada obecnie halę niepełnowymiarową 20x10m, uczniów 684

Cel operacyjny - poprawa stanu zdrowotnego uczniów i mieszkańców miasta, poprawa warunków nauczania w szkołach.

Okres realizacji zadania – 2012-2014

Całkowity koszt realizacji zadania – 6 450 000 zł

Stopień pilności zadania – średni.

Zadanie 2 - Modernizacja budynków szkolnych i przedszkolnych

Zakres zadania :

Modernizacja budynku Szkoły podstawowej Nr 3 przy ul. Żwirki i Wigury - wymiana posadzek w salach, wymiana instalacji wod-kan, co i elektrycznej, remont sali gimnastycznej i szatni. Wykonanie izolacji ścian piwnic, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, remont elewacji, dachu i ogrodzenia.

Modernizacja budynku Szkoły podstawowej Nr 3 przy ul. Matejki - wymiana posadzek w salach, monitoring, wymiana instalacji wod-kan, co i elektrycznej. Wykonanie izolacji ścian piwnic, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, remont elewacji, dachu i ogrodzenia

Modernizacja budynku Szkoły Podstawowej Nr 2 - wymiana posadzek z parkietu, wymiana oświetlenia w salach, renowacja ogrodzenia.

Modernizacja budynku Gimnazjum Nr 2 – modernizacja tarasu i dachu, remont ogrodzenia.

Modernizacja budynku Gimnazjum Nr 1 - wymiana instalacji co, remont posadzek.

Modernizacja budynku Przedszkola Nr 5 - wymiana wentylacji mechanicznej w kuchni, wymiana okładzin ścian i posadzek, modernizacja pomieszczeń piwnic, monitoring

Cel operacyjny - poprawa warunków funkcjonowania placówek oświatowych

Okres realizacji zadania – 2008-2015

Całkowity koszt realizacji zadania - 3.613.000 zł

Stopień pilności zadania – średni.

Zadanie 3 - Termomodernizacja budynków szkolnych i przedszkolnych

Zakres zadania –

Termomodernizacja budynku Przedszkola Nr 1 przy ul. Chocimskiej 17 – wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie ścian zewnętrznych, wymiana pokrycia dachowego i obróbek blacharskich. Pow. zabudowy -705,30m² w obrysie tarasów, pow. użytkowa 1127,20m², Kubatura - 4696,00m³.

Termomodernizacja budynku Przedszkola Nr 1 przy ul. Chocimskiej 19 - wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie ścian zewnętrznych, rozbiórka komina wolnostojącego, przebudowę koszy okiennych, wykonanie ocieplenia stropodachu (częściowe). Pow.zab-795,20m², pow. użytkowa 1140,00m², Kubatura 4932,00m³

Cel operacyjny - ochrona środowiska poprzez redukcję zanieczyszczeń i poprawa stanu technicznego.

Okres realizacji zadania – 2008-2010

Całkowity koszt realizacji zadania – 1 700 000 zł

Stopień pilności zadania – zadanie pilne.

Zadanie 3b

Termomodernizacja budynku Przedszkola Nr 5 - termomodernizacja budynku przedszkola, przebudowa tarasu, wymiana stolarki okiennej, izolacja ścian piwnic.

Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej Nr 2

Cel operacyjny - ochrona środowiska poprzez redukcję zanieczyszczeń i poprawa stanu technicznego.

Okres realizacji zadania – 2011-2012

Całkowity koszt realizacji zadania – 850 000 zł

Stopień pilności zadania – średni.

RAZEM PROGRAM – OŚWIATA I WYCHOWANIE :

2007-2015	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
21 391 000	0	1 978 000	4 650 000	4 180 000	520 000	1 280 000	3 850 000	4 433 000	500 000

WIELOLETNI PROGRAM INWESTYCYJNY UPOWSZECHNIANIE KULTURY FIZYCZNEJ, SPORT I REKREACJA

Zadanie 1 priorytetowe

Roztoczańskie Centrum Sportów Letnich i Zimowych oraz Rekreacji

Zakres zadania - Kryta pływalnia z niecka główna o wym. 12,5x25m i niecką szkoleniowo-rekreacyjną o wym. 8x12,50 ze zjeżdżalnią długości 60m. W obiekcie znajduje się: widownia dla publiczności ok. 152 miejsc, - kawiarnia, - kompleks odnowy biologicznej, - sala ćwiczeń rekreacyjnych, Pow. zabudowy - 2230m², powierzchnia całkowita - 6511,1 m², kubatura - 34 565 m³, liczba miejsc parkingowych - 58. Obecnie w mieście brak pływalni.

Cel operacyjny - rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

Okres realizacji zadania – 2007-2010

Całkowity koszt realizacji zadania – 24.000.000 zł

Stopień pilności zadania –. priorytetowe

Zadanie 2 priorytetowe - Roztoczańskie Centrum Sportów Letnich i Zimowych oraz Rekreacji
Budowa toru wrotkarskiego z zapleczem socjalnym

Zakres zadania - Tor używany będzie do celów treningowych i zawodów sportowych wrotkarskich różnych szczebli z możliwością organizowania zawodów międzynarodowych. Tor o dł. ok. 200m, szerokość czynna z pochyleniem na łukach do 10% .Budynek socjalny dla zawodników - pow. użytkowa - 305, 80m², kubatura - 1576 m³. Obecnie w mieście brak toru wrotkarskiego spełniającego wymagania krajowe i europejskie.

Cel operacyjny - rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

Okres realizacji zadania – 2007-2009

Całkowity koszt realizacji zadania – 1.400.000 zł

Stopień pilności zadania –. priorytetowe

Zadanie 3 priorytetowe
Roztoczańskie Centrum Sportów Letnich i Zimowych oraz Rekreacji
Przebudowa zachodnich trybun boiska i urządzenie zaplecza organizacji sportów zimowych

Zakres zadania - Przebudowa korony stadionu od strony zachodniej i elementów ogrodzenia, z wykonaniem zadaszenia oraz wykonanie zbiornika retencyjnego i lokalizacja armatki śnieżnej do naśnieżania torów narciarstwa biegowego, zakup ratraka. Obecnie trybuny na koronie nie spełniają obowiązujących wymagań.

Cel operacyjny - rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

Okres realizacji zadania – 2007-2009

Całkowity koszt realizacji zadania – 850.000 zł

Stopień pilności zadania – priorytetowe

Zadanie 4 - modernizacja budynku hali OSIR

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

Zadanie obejmuje ocieplenie hali - zadanie dofinansowane ze środków krajowych - 30%. Stan techniczny budynku określa się jako średni.

Zakres zadania - docieplenie ścian zewnętrznych metoda lekko mokra , kubatura budynku - 8525,0m³

Cel operacyjny - poprawa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

Okres realizacji zadania – 2009-2011

Całkowity koszt realizacji zadania – 200.000 zł

Stopień pilności zadania –. średni

Zadanie 5 - Rozbudowa budynku hali OSIR

Zakres zadania - dobudowa do budynku skrzydła południowego o część zaplecza sportowo-szkoleniowego i część hotelową . Obecnie – brak dostatecznej ilości pomieszczeń i zaplecza sportowo-szkoleniowego.

Cel operacyjny - poprawa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

Okres realizacji zadania – 2010-2011

Całkowity koszt realizacji zadania – 8.000.000 zł

Stopień pilności zadania –. średni

RAZEM PROGRAM – UPOWSZECHNIANIE KULTURY FIZYCZNEJ, SPORT I REKREACJA

2007-2015	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
34 450 000	41 000	1 440 000	13 819 000	15 173 000	3 950 000	0	0	0	0

V. WIELOLETNI PROGRAM INWESTYCYJNY UPOWSZECHNIANIE KULTURY

Zadanie 1 – pilne – Termomodernizacja Tomaszowskiego Domu Kultury

Zakres zadania – wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie ścian zewnętrznych, remont instalacji odgromowej i elektrycznej. Pow.zabud.-1336,00m², Pow.użytk.-2552,50m², Kubatura - 12750,00m³. Stan techniczny obiektu określa się jako dobry.

Cel operacyjny - ochrona środowiska poprzez redukcję zanieczyszczeń i poprawa stanu technicznego

Okres realizacji zadania – 2007-2009

Całkowity koszt realizacji zadania – 1.127.000 zł

Stopień pilności zadania – pilne

Zadanie 2 - Modernizacja obiektów z utworzeniem centrum kultury i rekreacji

(modernizacja pomieszczeń i terenów TDK)

Zakres zadania - dostosowanie pomieszczeń w budynku TDK do potrzeb centrum kulturalnego.

Cel operacyjny - rozwój działalności kulturalnej i turystycznej

Okres realizacji zadania – 2009-2010

Całkowity koszt realizacji zadania – 1.400.000 zł

Stopień pilności zadania – średni.

Zadanie 5 - Modernizacja i rozbudowa muszli koncertowej

Zakres zadania - wykonanie przyłączenia wodociągowo-kanalizacyjnego do muszli koncertowej,

Cel operacyjny - rozwój działalności kulturalnej i turystycznej

Okres realizacji zadania – 2010-2012

Całkowity koszt realizacji zadania – 1.800.000 zł

Stopień pilności zadania – średni.

Zadanie 6 - Urządzenie parku oraz remont szaletu miejskiego.

Zakres zadania - remont szaletu miejskiego, zagospodarowanie terenu.

Cel operacyjny - rozwój działalności kulturalnej i turystycznej

Okres realizacji zadania – 2010-2012

Całkowity koszt realizacji zadania – 300.000 zł

Stopień pilności zadania – średni

Zadanie 7 - Termomodernizacja Miejskiej Biblioteki Publicznej

Zakres zadania - zadanie przewiduje: wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie ścian zewnętrznych i stropodachu, remont schodów zewnętrznych i opaski dookoła budynku, wykonanie pokrycia w budynku "A" oraz wymiana obróbek blacharskich i remont instalacji odgromowej budynku Pow.zab.-788,20m², Pow.użytk.-2705,00m², Kubatura -10995,00m³. Stan techniczny obiektu określa się jako dobry.

Cel operacyjny - ochrona środowiska poprzez redukcję zanieczyszczeń i poprawa stanu technicznego

Okres realizacji zadania – 2008-2009

Całkowity koszt realizacji zadania – 1.100.000 zł

Stopień pilności zadania – średni.

Zadanie 8 - Modernizacja budynku MBP

Zakres zadania - Wykonanie pochylni zewnętrznej, dźwigu osobowego, zabezpieczenie klatki schodowej

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

Cel operacyjny - rozwój działalności kulturalnej i turystycznej

Okres realizacji zadania – 2011-2012

Całkowity koszt realizacji zadania – 600.000 zł

Stopień pilności zadania – średni.

RAZEM PROGRAM – UPOWSZECHNIANIE KULTURY

2007-2015	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
6 327 000	27 000	1 100 000	1 900 000	916 667	693 333	1 250 000	440 000	0	0

VI. WIELOLETNI PROGRAM INWESTYCYJNY GOSPODARKA MIESZKANIOWA i NIERUCHOMOŚCI.

Zadanie 1 priorytetowe - Budowa budynku z lokalami socjalnymi ul. Rolnicza

Zakres zadania - budowa mieszkań dla zaspokojenia potrzeb mieszkalnych najuboższych mieszkańców. Brak pomieszczeń mieszkalnych dla rodzin ubogich.

Cel operacyjny - zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych - budowa budynku socjalnego

Okres realizacji zadania – 2008-2009

Całkowity koszt realizacji zadania – 2.800.000 zł

Stopień pilności zadania – priorytetowe

Zadanie 2 - Odtworzenie hal targowych w centrum miasta – zadanie finansowane ze środków pozabudżetowych

Zakres zadania - Odtworzenie hal targowych w centrum miasta

Cel operacyjny - wzrost atrakcyjności miasta - rewitalizacja starówki

Okres realizacji zadania – 2010-2012

Całkowity koszt realizacji zadania – 15.000.000 zł

Stopień pilności zadania – średni

RAZEM PROGRAM – GOSPODARKA MIESZKANIOWA i NIERUCHOMOŚCI – finansowanie budżetowe

2007-2015	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
2 800 000	0	342 857	2 457 143	0	0	0	0	0	0

RAZEM PROGRAM – GOSPODARKA MIESZKANIOWA i NIERUCHOMOŚCI

2007-2015	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
17 800 000	0	342 857	2 457 143	2 500 000	7 500 000	5 000 000	0	0	0

VII. WIELOLETNI PROGRAM INWESTYCYJNY – BUDOWA INFRASTRUKTURY DLA TERENÓW PRZEMYSŁOWYCH I BUDOWLANYCH

Zadanie 1 – priorytetowe -

Zakres zadania – budowa infrastruktury dla terenów przemysłowych przy ul. Łaszczowieckiej

Cel operacyjny - rozwój gospodarczy miasta

Okres realizacji zadania – 2008-2011

Całkowity koszt realizacji zadania – 8 400 000 zł

Stopień pilności zadania – zadanie priorytetowe.

Zadanie 2

Zakres zadania – Budowa infrastruktury terenów pomiędzy ul. Westerplatte a ul.Kr. Zygmunta. brak uzbrojenia terenu powstałych terenów pod budownictwo

Cel operacyjny - rozwój gospodarczy miasta

Okres realizacji zadania – 2009-2010

Całkowity koszt realizacji zadania – 1 600 000 zł

Stopień pilności zadania – zadanie pilne.

VIII. POZOSTAŁE ZADANIA INWESTYCYJNE REALIZOWANE W RAMACH WPI

Zadanie 1 - Modernizacja budynku hotelu LAUREAT

Zakres zadania - Remont schodów zewnętrznych z przebudową dla potrzeb osób niepełnosprawnych (montaż platformy)

Cel operacyjny - promocja regionu i wsparcie turystyki

Okres realizacji zadania – 2009

Całkowity koszt realizacji zadania – 80.000 zł

Stopień pilności zadania –. średni

Zadanie 2 - Zagospodarowanie ronda

Zakres zadania - ograniczenie ruchu lokalnego, stworzenie deptaków, Planowane w 2010r zakończenie budowy przez GDDiA obwodnicy wschodniej. Obecnie funkcjonuje rondo przez które przebiega droga krajowa Nr 17.

Cel operacyjny - wzrost atrakcyjności miasta, zaspakajanie potrzeb mieszkańców miasta

Okres realizacji zadania – 2012-2013

Całkowity koszt realizacji zadania – 3.000.000 zł

Stopień pilności zadania –. średni

Zadanie 3 - Monitoring miasta

Zakres zadania – zainstalowanie monitoringu w celu poprawy stanu bezpieczeństwa w miejscach publicznych na terenie miasta.

Cel operacyjny - poprawa stanu bezpieczeństwa w miejscach publicznych na terenie miasta

Okres realizacji zadania – 2009

Całkowity koszt realizacji zadania – 330.000 zł

Stopień pilności zadania –. pilne

RAZEM PROGRAM – POZOSTAŁE ZADANIA INWESTYCYJNE REALIZOWANE W RAMACH WPI.

2007-2015	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
3 410 000			410 000	0	0	2 000 000	1 000 000	0	0

ZADANIA REALIZOWANE PRZEZ INNE PODMIOTY - Zadania strategiczne dla miasta

Zadanie 1 - Budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów - priorytetowe

Zakres zadania – Budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów. Brak składowiska odpadów.

Podmiot realizujący zadanie - Zadanie realizowane będzie przez Związek Gmin lub stronę trzecią.

Cel operacyjny - poprawa gospodarki odpadami na terenie miasta i regionu

Okres realizacji zadania – 2007-2009

Całkowity koszt realizacji zadania – 23.000.000 zł

Stopień pilności zadania –. priorytetowe

Zadanie 2 – priorytetowe - Budowa kanalizacji sanitarnej

Budowa kanalizacji sanitarnej dla północnej części miasta - etap II

Zakres zadania – sieć kanalizacji wykonać z rur PCV DN-400/300/200 zadanie ujęte w KPOŚK. Obecnie – brak sieci kanalizacyjnej w tej części miasta.

Podmiot realizujący zadanie - PGKiM Sp. z o.o.

Cel operacyjny - uzupełnienie uzbrojenia terenów zurbanizowanych (ochrona wód przybrzeżnych)

Okres realizacji zadania – 2007-2009

Całkowity koszt realizacji zadania – 9.400.000 zł.

Stopień pilności zadania –. Priorytetowy

Budowa sieci kanalizacyjnej w ulicach:

- ul. Kopernika,
- ul. Witosza i Legionów Polskich,
- ul. Długosza,
- ul. Szymanowskiego,
- ul. Piłsudskiego- Józefowskiej,
- wykonanie kolektora sanitarnego od ul. Lwowskiej do Ściegiennego,
- wykonanie kanalizacji północnej części miasta,
- wykonanie kolektora sanitarnego w ul. Petera – Ściegiennego,
- adaptacja zbiornika Imhoffa,
- rekultywacja zbiornika komunalnego,
- Renowacja sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Tomaszowa Lubelskiego.

Podmiot realizujący zadanie - PGKiM Sp. z o.o.

Cel operacyjny - uzupełnienie uzbrojenia terenów zurbanizowanych,

Okres realizacji zadania – 2008-2013

Stopień pilności zadania – pilne

Zadanie 3 Budowa sieci wodociągowej przez PGKiM Sp. z o.o.

Zakres zadania – Budowa sieci wodociągowej w ulicach:

- ul. Piłsudskiego,
- ul. Kr. Zygmunta
- ul. Żeromskiego i Westerplatte,
- ul. Zarzecze,
- ul. Wasilewskiego,
- ul. Armii Krajowej,
- ul. Chopina,
- ul. Karpińskiego,
- ul. Staffa,
- wykonanie I etapu monitoringu ujęć wody i stacji wodociągowej
- wykonanie II etapu monitoringu ujęć wody i stacji wodociągowej,
- przebudowa sieci wodociągowej w ul. Łaszczowieckiej,
- modernizacja sieci wodociągowej w ul. Piekarska, Chocimska, Zielony Rynek, Traugutta

Podmiot realizujący zadanie - PGKiM Sp. z o.o.

Cel operacyjny - uzupełnienie uzbrojenia terenów zurbanizowanych,

Okres realizacji zadania – 2008-2013

Stopień pilności zadania – pilne

ZAŁĄCZNIK NR 1
DO WIELOLETNIEGO PLANU INWESTYCYJNEGO
MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI
NA LATA 2008 - 2015

LISTA ZADAŃ INWESTYCYJNYCH PRZEWIDZIANYCH
DO REALIZACJI W MIEŚCIE TOMASZÓW LUBELSKI
W LATACH 2007-2015

LISTA ZADAŃ INWESTYCYJNYCH PRZEWIDZIANYCH DO REALIZACJI W MIEŚCIE TOMASZÓW LUBELSKI DO 2015 ROKU

Nazwa programu inwestycyjnego i tytuł zadania	Okres realizacji*	Przewidywany całkowity koszt realizacji zadania w złotych	Przewidywany koszt realizacji zadania w złotych								
			2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
PROGRAM INWESTYCYJNY: PROGRAM INWESTYCYJNY: DROGI GMINNE											
budowa zachodniej obwodnicy śródmieścia z przebudową kanału deszczowego w ul. Rymarskiej	2007-2010	3 600 000	55 000	440 000	2 376 842	728 158					
budowa wschodniej małej obwodnicy miasta	2011-2013	3 500 000				500 000	2 000 000	1 000 000			
budowa ul. Iwaszkiewicza	2008	540 000		540 000							
budowa ul. Gałczyńskiego	2009	165 000			165 000						
budowa ul. Wyszyńskiego - dokończenie	2009	230 000				230 000					
budowa ul. P. Skargii - dokończenie	2009	80 000				80 000					
budowa ul. bocznej Słowackiego	2008	40 000		40 000							
budowa ciągu pieszego przy ul. Szymanowskiego	2008	20 000		20 000							
budowa ul. Zawadzkiego	2008	50 000		50 000							
przebudowa ul. Klasztornej	2009	560 000		128 229	473 771						
budowa ul. Wiśniowa	2012	75 000					75 000				
budowa ul. Spokojna	2013	80 000						80 000			
budowa ul. Zacisze	2014	340 200								340 200	
budowa Chrobrego	2015	569 100									569 100
Osiedle Południe II											
budowa ul. E. Plater	2008-2010	189 000		135 000	54 000						

Nazwa programu	Okres	Koszt ogółem	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
budowa ul. K.Wallenroda	2008-2010	189 000		135 000		54 000					
budowa ul.Norwida	2014-2015	743 400								400 000	343 400
Osiedle "Południe"											
budowa ul. Kusocińskiego	2013	263 800							263 800		
budowa ul. Na Skarpie	2008-2010	441 000		25 100		415 900					
budowa ul. Wilcza	2011	420 000					420 000				
budowa ul. Roztocze	2014	340 200								340 200	
Osiedle "Północ"											
budowa ul. Wasilewskiego	2014	250 000									250 000
budowa ul. Reja	2014	225 000								225 000	
Przebudowa ulic na "Starówce"											
ul. Szczepankiewicza	2013	250 200							250 200		
ul. Sobieskiego	2012	340 200						340 200			
ul. Staszica	2010	340 200				340 200					
ul. Kilińskiego	2009	250 200			250 200						
ul. Bracka	2014	250 200								250 200	
ul. Mydlarska	2010	138 600				138 600					
ul. Głowackiego	2010	340 200				340 200					
Modernizacja oświetlenia ulicznego											
Budowa oświetlenia ul. Majdańskiej	2010	52 000				52 000					
Budowa chodnika na Starówce	2007-2008	133 100	107 000	26 100							
Budowa oświetlenia przy ul. Szymanowskiego	2008	16 000		16 000							
budowa oświetlenia ul. Gałczyńskiego	2009	52 000			52 000						
budowa oświetlenia ul. Zarzecze	2011	52 000					52 000				
budowa oświetlenia ul. Wiśniowa	2009; 2013	54 600				35 000				19 600	

Nazwa programu	Okres	Koszt ogółem	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
budowa oświetlenia ul. Spokojna	2010	39 000				39 000					
budowa oświetlenia ul. Wschodnia	2008-2009	52 000		35 000	17 000						
budowa oświetlenia ul. Zacisze	2010-2011	65 000				30 000	35 000				
rozbudowa oświetlenia w ul.P.Skargii	2008-2009	46 800		30 000	16 800						
modernizacja sieci i oświetlenia przy ul. 29-listopada	2014	130 000								130 000	
Zakupy inwestycyjne - wykup terenów	2008-2015	2 780 000		200 000	200 000	150 000	130 000	1 500 000	200 000	200 000	200 000
RAZEM PROGRAM	2007-2015	18 502 000	162 000	1 820 429	3 598 613	2 288 058	1 447 000	3 915 200	1 813 600	1 355 600	1 892 500
PROGRAM INWESTYCYJNY: ODWODNIENIE											
budowa kanału deszczowego przy ul. Żeromskiego - etap VI	2007-2009	266 420	66 420	120 000	80 000						
budowa kanału deszczowego w ul.Kr. Zygmunta III Wazy etap II i III	2007-2009	259 618	102 336	92 000	65 282						
budowa kanału deszczowego w ul. Gałczyńskiego	2007-2009	380 000	112 053	160 000	107 947						
Budowa kanału deszczowego od ul.Petera do ul.Rolniczej	2015	1 600 000									1 600 000
przebudowa kanału deszczowego basenu i budowa seperatora piasku i tłuszczy przy ul. Kopernika	2015	589 000									589 000
System kanalizacji deszczowej dla osiedla Południe											
Budowa zbiornika retencyjnego dla osiedla Południe	2009-2011	1 700 000			100 000	833 333	766 667				
Budowa kanałów deszczowych w ul. Dolnej	2011	373 500					373 500				
Budowa kanałów deszczowych w ul. Boczne Dolnej	2012	192 000						192 000			
Budowa kanałów deszczowych w ul. Moniuszki	2013	401 500							401 500		
Budowa kanałów deszczowych w ul. Norwida	2014-2015	809 000								400 000	409 000
RAZEM PROGRAM	2007-2015	6 571 038	280 809	372 000	353 229	833 333	1 140 167	192 000	401 500	400 000	2 598 000

Nazwa programu	Okres	Koszt ogółem	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
PROGRAM INWESTYCYJNY: OŚWIATA I WYCHOWANIE											
SZKOŁY PODSTAWOWE											
Budowa boiska sportowego wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej Nr 3	2009	450 000			450 000						
Modernizacja budynku Szkoły podstawowej Nr 3 przy ul. Żwirki i Wigury	2010-2014	953 000				60 000	200 000	200 000	200 000	293 000	
Modernizacja budynku Szkoły podstawowej Nr 3 przy ul. Matejki	2009-2014	940 000			150 000	100 000	170 000	200 000	200 000	120 000	
Modernizacja budynku Szkoły Podstawowej Nr 2	2010-2015	1 100 000				50 000	50 000	200 000	250 000	300 000	250 000
Przedszkola											
termomodernizacja budynku Przedszkola Nr 1 przy ul. Chocimskiej 17	2008-2009	920 000		700 000	220 000						
termomodernizacja budynku Przedszkola Nr 1 przy ul. Chocimskiej 19	2009-2010	780 000			700 000	80 000					
Modernizacja budynku Przedszkola Nr 5	2011-2015	1 250 000					100 000	300 000	300 000	300 000	250 000
Modernizacja budynku Przedszkola Nr2	2010-2013					100 000		200 000	50 000		
GIMNAZJA											
budowa hali sportowej przy Gimnazjum Nr 2 z boiskami	2008-2010	7 450 000		750 000	3 000 000	3 700 000					
budowa hali sportowej przy Gimnazjum Nr 1	2012-2014	6 450 000						180 000	2 850 000	3 420 000	
Budowa boiska sportowego wielofunkcyjnego przy Gimnazjum Nr 1	2008	478 000		478 000							

Nazwa programu	Okres	Koszt ogółem	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Modernizacja budynku Gimnazjum Nr 2	2009-2010	150 000			80000	70 000					
Modernizacja budynku Gimnazjum Nr 1	2008-2010	120 000		50 000	50 000	20 000					0
RAZEM PROGRAM	2007-2015	21 391 000	0	1 978 000	4 650 000	4 180 000	520 000	1 280 000	3 850 000	4 433 000	500 000

PROGRAM INWESTYCYJNY: UPOWSZECHNIANIE KULTURY, SPORT I REKREACJA

Roztaczańskie Centrum Sportów Letnich i Zimowych oraz Rekreacji

budowa krytej pływalni	2007-2010	24 000 000	27 000	400 000	12 600 000	10 973 000					
budowa toru wrotkarskiego z zapleczem socjalnym	2007-2009	1 400 000	6 000	700 000	694 000						
przebudowa zachodnich trybun boiska i urządzenie zaplecza organizacji sportów zimowych	2007-2009	850 000	35 000	340 000	475 000						

Pozostałe zadania

modernizacja budynku hali OSIR - ocieplenie- zadanie dofinansowane ze środków krajowych - 30%	2009-2011	200 000			50 000		150 000				
rozbudowa budynku hali OSIR	2010-2011	8 000 000				4 200 000	3 800 000				
RAZEM PEROGRAM	2007-2015	34 450 000	68 000	1 440 000	13 819 000	15 173 000	3 950 000	0	0	0	0

PROGRAM INWESTYCYJNY: UPOWSZECHNIANIE KULTURY

termomodernizacja Tomaszowskiego Domu Kultury	2007- 2009	1 502 000	27 000	550 000	925 000						
modernizacja obiektów z utworzeniem centrum kultury i rekreacji (modernizacja pomieszczeń i terenów TDK)	2009 - 2010	1 400 000			800 000	600 000					

Nazwa programu	Okres	Koszt ogółem	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
modernizacja i rozbudowa muszli koncertowej	2010- 2012	1 800 000				150 000	400 000	1 250 000			
urządzenie parku oraz remont szaletu miejskiego	2010-2011	300 000				166 667	133 333				
BIBLIOTEKI											
termomodernizacja Miejskiej Biblioteki Publicznej	2008-2009	1 100 000		550 000	550 000						
Modernizacja budynku MBP	2011 - 2012	600 000					160 000		440 000		
RAZEM PROGRAM	2007-2015	6 702 000	27 000	1 100 000	2 275 000	916 667	693 333	1 250 000	440 000	0	0
PROGRAM INWESTYCYJNY: GOSPODARKA MIESZKANIOWA I NIERUCHOMOŚCI											
budowa budynku z lokalami socjalnymi ul. Rolnicza	2008-2009	2 800 000		342 857	2 457 143						
Odtworzenie hal targowych w centrum miasta	2010-2012	15 000 000				2 500 000	7 500 000	5 000 000			
RAZEM PROGRAM – finansowanie budżetowe	2007-2015	2 800 000	0	342 857	2 457 143	0	0	0	0	0	0
PROGRAM INWESTYCYJNY: BUDOWA INFRASTRUKTURY DLA TERENÓW PRZEMYSŁOWYCH I BUDOWLANYCH											
Budowa infrastruktury dla terenów przemysłowych przy ul. Łaszczowieckiej	2008-2011	8 400 000		600 000	1 000 000	3 200 000	3 600 000				
Budowa infrastruktury terenów pomiędzy ul.Westerplatte a ul.Kr. Zygmunta III Wazy	2009-2010	1 600 000				800 000	800 000				
RAZEM PROGRAM	2007-2015	10 000 000	0	600 000	1 000 000	4 000 000	4 400 000	0	0	0	0

Nazwa programu	Okres	Koszt ogółem	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
POZOSTAŁE ZADANIA INWESTYCYJNE REALIZOWANE W RAMACH WPI											
Modernizacja budynku hotelu LAUREAT	2009	80 000			80 000						
Zagospodarowanie ronda	2012-2013	3 000 000						1 500 000	500 000	1 000 000	
Monitoring miasta	2009	330 000			330 000						
RAZEM POZOSTAŁE ZADANIA INWESTYCYJNE		3 410 000	0	0	410 000	0	0	1 000 000	500 000	1 000 000	0
RAZEM WSZYSTKIE PROGRAMY											
	2007-2015	103 626 038	546 809	7 613 286	28 602 986	27 391 057	12 150 500	8 137 200	7 005 100	7 188 500	4 990 500